

## Matlekovics Sándor.

Hazánk közfigyelme nemzeti tetterőnk egy új szülötte: az országos kiállítás felé van irányulva s ez alkalommal hálásan kell megemlékeznünk a férfuról, ki a kiállítás eszméjének megszületése óta annak tevékeny hive, buzgó vezetője volt s kinek ma, midőn a nagy mű befejezeten, megalkotva áll előttünk, alig adhatunk szebb jutalmat a közelségénél.

Dr. Matlekovics Sándor 1842. október 12-én született Budapesten, hol atyja ez időben jó hírű ügyvéd volt. Összes tanulmányait a fővárosban végezte s az egyetemen, melyet 1860. és 1864. közt látogatott, a szerény, beteges külsejű ifjút tanárai mint kiváló tehetséget ismerték, de tartózkodó, visszavonult viseleténél fogva kevesen jósoltak neki fényes jövőt. Nem kereste a hatalmas pártfogását, teljesen önerejében bizva, szorgalmas tanulás közt töltötte fiatal kori éveit. 1867. lépett a kereskedelmi miniszteriumba mint fogalmazó. A mellett, hogy hivatalát a leglelküimeretesebb pontossággal viselte, minden szabad idejét a jog- és államtudományok irodalmi művelésére

rosult munkássága csakhamar megszerezte neki a soha se keresett hírnevet. Több nagy pénzintézet tekintélyes állásokkal kecsegtetve igyekezett őt az állam szolgálatától a magáénak megnyerni, de ő megelégedett szerényebb anyagi jutalmat nyújtó hivatalával Kiváló tulajdonaival csakhamar kiérdemelte a kormány feltétlen bizalmát, a mely nyilvánult abban is, hogy a kereske-

zetőt, fejet keresni hazánkban nem volt könnyű feladat. Nemcsak azért, mert e téren nálunk kevés alkalom van még ma is a tapasztalatok szerzésére, hanem, mert hazánkfiak közt kevés kiváló szakembere van az iparnak és kereskedelemnek. A választás Matlekovics Sándorra esett s valóban sikerült. A kiállítás elnöki tisztére nem találhattak volna alkalmasabb egyént, mint a

közgazdasági miniszterium derék államtitkárát. Alapos nemzetgazdasági ismeretei biztosítottak arról, hogy kiállításunk a kor színvonalán fog állni, hivatalos állása arról, hogy oly körökben is érvényesítheti befolyását, a melyekben magánemberek kevésbé érhetnek volna el eredményeket. — Hogy a választás helyes volt, azt az előttünk fekvő tények igazolják.

Méltó betetőzését ez érdemeinek képezik azok, melyeket ama több mint két évi szakadatlan munkásságával szerzett, melyet nagy feladatának kivitele igényelt. A szakértelmen kívül mennyi figyelmet, óvatos tapintatot volt szükséges egy ily nagy mű részleteinek megalkotásánál! — Higgadt mérséklettel kellett mindenben megkeresni a közeputat a nagyzás és kisserítés közt, óva-



MATLEKOVICS SÁNDOR.

szentelte, megszerezte az egyetemi tanári képesítést, számos önálló művet irt s e mellett hirlapírással is foglalkozott. A kereskedelmi miniszteriumban pedig megszokták, hogy ha valami bonyolult, nagy fáradságot igénylő ügy várt az elintézésre, ez Matlekovicsnak jutott. Tehetséggel pá-

delmi miniszterium vezetése tényleg az ő kezébe jutott s ott van ma is.

1883-ban a törvényhozás magáévá téve az országos iparegyesület által megpendített eszmét, elhatározta, hogy az 1885. évben Budapesten országos kiállítás rendeztessék.

Egy ily nagyjelentőségű alkotáshoz ve-

kodni, hogy szélsőségekbe ne essünk, hogy többet ne kívánjunk fentartani, mint erőink engedik s kevesebbet se, nehogy törpéknek látszassunk. Zichy Jenő gróf, a kiállítás másodelnöke méltán emelte ki derék tisztársának e finom tapintatát a megnyitás alkalmával mondott pohárköszöntőjében e

szavakkal: «Ő volt az, a ki olykor felette messzehatni akaró hevemet mérsékelte». S még e megfontolva haladás mellett is mily nagyszabásúvá emelkedett az ő vezetése alatt a kezdetben szerényebb korlátok közt tervezett kiállítás! Terjedelmére, nagyságára nézve háromszor akkorává lett, mint számítottuk s kiterjedésével bizonyára jelentősége is egyaránt növekedett. — S e nagyobbodással szaporodtak Matlekovics érdemei is, a melyek azért lesznek maradandók, mert velük hazáját diadalra segítette azon a téren, a melyen ma nemzetek egyedül vivhatnak igaz győzelmeket: a közművelődés, a haladás mezején.

### Az országos kiállítás.

Ennek a derűt hozó májusnak második napja soha nem látott fényben találta az ország fővárosát. Jelentőséges egy nap volt ez: Magyarországot az európai művelt nemzetek családjába édes gyermekül fogadták, fővárosa pedig világvárossá avattatását ünnepelte. Nagy és fényes ünnepély volt ez a kettős beigtatás. — Mi ugyan már régebben éreztük, hogy helyet érdemelnék azoknak a nyugati kultúr államoknak a sorában, a melyek ezen a napon maguk közé felvettek, de kérő szavunkra mindannyiszor ez volt a hideg válaszuk: „Hogyan ismerhetnők mi el magunkkal egyenrangúvá ezt a szegény földművelő-népet, a melynek mindene a természet, az időjárás szeszélyétől függ, a mely önmagára nem támaszkodhatik, mert sorsának csak felét intézheti maga, a másik fele az elemek hatalmától függ! Hogy állhatná meg közöttünk helyét az a nemzet, a mely politikailag ugyan félig-meddig független, de voltaképpen még sem önálló, mert önönmagának nem elegendő, mert fokozottabb szükségleteit a sajátjából kielégíteni nem bírja! Tápláléka az egyedüli, a melyet hazája nyújthat neki, már pedig művelt nemzeteknek egyéb magasabb igényeik is vannak! S ezért bár mennyire magasztaljuk is dús vetéseit, borai tűzét, izletes vadait, bár mennyire irigyeljük is a természettől nyert dús ajándékait, vadregényes tájait, s bár csodálattal tekintünk fényes ezredéves multjára, mégis — szegény nép, — sajnálattal tekintünk rá, mert — *nincs ipara!*”

S ezeknek a mi szomszédainknak igazuk volt. Mert nagy hiba az egyoldalúság egyes embereknél, de még nagyobb, ha nemzet szinylődik benne. Egy merőben mezőgazdasági állam nagyon hiányos valami. Mert az ember nemcsak érzi, állati életet él, hanem szellemit is, sőt épen ez utóbbi teszi emberré. Mind a két életünknek meg vannak a maguk szükségletei, amazé a testiek, emezé a kulturálisok. Azt, a mivel érzi igényeinket kielégíthetjük megadja a ter-

mészet, a föld, de nagyobb szükségleteink tárgyait csak önalkotásaink nyújthatják, csak az *ipar* állithatja elő. — Ez az oka annak, hogy mentől magasabb műveltségi fokon áll egy nemzet, annál fejlettebb ipara is, hogy mentől kevésbé szorul iparcikkekért más államra, annál jobban függetlenítette magát politikailag is, annál hatalmasabb. Virágzó mezőgazdaság mellett kifejlett ipar: e kettő teszi önmagában egészsékké s gazdaságilag is önállókká a nemzeteket!

S úgy látszik, hogy a magyar nép mint egy öntudatos egész megtanulta ezt az igazságot. Tanuskodik erről az az élénk figyelem, mellyel az egész nemzet az utóbbi évek alatt a hazai ipar felé fordult s azok a hatalmas mozgalmak, a melyek a magyar ipar fejlesztésére, életre hívására törekszenek. És ennek nemcsak az ipar terén lett meg a maga áldásos haszna, hanem a mezőgazdaságén is. Mert ez utóbbi virágzása feltételez egy legalább bizonyos fejlettségű ipart; innen van az, hogy országos kiállításunkon mint földművelők is haladást tüntetünk fel, mert gazdálkodásunknál kezdjük alkalmazni a mechanika, az ipar vívmányait.

Hazai iparunk ez új, európai magaslatra törekvő korszakát voltaképpen csak az alkotmányos éráról fogva számíthatjuk, mint gazdasági életünk fejlődésnek indultát egyáltalában. Vigasztalhat némileg az, hogy nem teljesen mi vagyunk az okai ennek a késői ébredésnek. Tétlenségünknek, dermedtségünknek itt is az volt az oka, a mi szellemi fejlődésünket akadályozta: visszás helyzetünk a mi természetellenes testvér-államunkkal.

Azután a mi iparunk csak legminden napibb szükségleteink tárgyait tudta előállítani. A miskolczi csizmadia, a debreczeni szürszabó, a szepesi takács mesteriségében kulminált a magyar ipar, a melyet ezek is csak úgy *more patrio* üztek. — Végre azonban ezek felett is végig suhant az ébredés szellője. Az a korszak, mely visszaadta államunk szabadságával szellemünket, a munkás kezek számára is beláthatlan messzeségű pályatért nyitott meg. S a pálya csakhamar benépesült küzdőkkel. Voltak, kik elég erőseknek érezvén magukat, megpróbálták az első vetélkedést s megszületett 1872-ben a kecskeméti kiállítás. A kezdeményezés nem volt sikertelen, a példaadás hatott s négy évvel később létrejött egy nagyszabású, a szegedi, melyet főként az alföld tekintett a magáénak; az 1879-iki székesfehérvári tárlatot már az egész nemzet magáénak ismerte el s lelkes támogatásra különösen a dunántuli résznél talált. — De mindezek — valljuk meg — a vidékességnek némi jellegével bírtak, nem volt meg bennük se

terjedelmükre, se jelentőségükre nézve az a színvonal, a mellyel Magyarország gazdasági fejlettségét méltóan megmérni lehetett volna. Így történt, hogy az országos iparegyesület azt az eszmét ragadta meg, hogy Magyarország fővárosában egy a haladást és mivelődést méltán előtűntető teljes és általános kiállítást létesítsen. És ezt létrehozni nemcsak hogy sikerült, hanem a mű nagyobb szerű is lett mint tervezték. Számítottak körülbelül háromezer kiállítóra s lett kilenzezer, úgy vélték, hogy látogatóit hazánk s legfeljebb a közelfekvő államok lakosai fogják szolgáltatni s ime napról-napra sürűbben jönnek a bejelentések távol országok küldöttségeinek, testületeinek látogató-áról. S kell is, hogy mentől többen eljöjjenek, mert mindannyian tanulni, okulni tognak itt.

A *külföld* más szemmel fog tekinteni rá, mert most úgy szólunk hozzá, a hogy meg kell értenie: munkával és tettekkel; nem fog hitelt adni többé a mesés tisztiadáknak, hanem igyekezni fog behatóbban ismerkedni meg velünk, mert méltóknak mutatjuk magunkat erre. Hazánk *idegen ajku nemzetiségei* is vihetnek magukkal okulást, ha fényes kiállításunkról otthonukba térnek. Meg fogják látni, hogy a magyar faj annak az államnak, melytől ők mindenáron elszakadni törekszenek, nemcsak megalkotásához bírt elég erővel, hanem képes azt fentartani, egységessé, tömörre tenni, hogy czélszerűbb rájuk nézve az asszimiláció, mely békét s hazát ad nekik, mint a hiába való erőlködések. S végre mi *magyarok*, mi merithetünk legtöbb tapasztalatot e hatalmas nemzeti alkotásból. — A kicsinyhittek bizalmat fognak nyerni népünk jobb sorsáról, az erősek újabb biztatást a haladásra, óvszert a csüggedés ellen a netán bekövetkező borús napokra.

Egy óriási tükör lesz ez a nagy mű, a melyben nemcsak a jelenbe pillanthatunk, hanem a mely előre látni engedi egy szép kor, egy hatalmas nemzeti élet jövő képeinek körvonalait is.

### Az irodalom támogatása.

— Válasz Reviczky Gyula ur levelére. —

A pesszimizmus nem az igazság szemlítője. Sötétebbeknek és elriasztóbbaknak mutatja a dolgokat és viszonyokat, mint a minők a valóságban. Engedje mindjárt me mondanom, hogy különben szépen írt és eszmékben gazdag cikkének tendenciájával nem tudok megbarátkozni. Ön egy fiatal embert, ki rajongó lelkesedéssel készül az írói pályára, minden áron le akar szándékaról beszélni, s elcsüggeszteni igyekszik őt, mielőtt csak egy lépést is tett volna azon a pályán, melyre őt hajlam, vágy, s ki tudja mily természetű tehetség nógatja. Ezt én nem tartom helyes és megenged-

hető dolognak, uram. Irodalmunk nem oly gazdag, hogy jogunk lehetne visszariaszítani a pályakezdőket, kikről soha se tudhatni, hogy mily fának csiráit hordozzák szívükben s vajon nem valami valóban nagy és rendkívüli szellemet ijesztünk-e el a szentély küszöbéről.

Az a sivár kép, mellyel barátját riasztgatja, valóban alkalmas arra, hogy bárkit is megijesszen, a kinek szívében nincs meg az az ellenállhatlan vágy, az az ösztön — nem nagyravágyás, a mint önnön magát rágalmozva ön maga mondja magáról, hanem a bölcsészet ösztöne, mely nem félemlik meg és nem riad vissza semmitől.

A mit általánosságban beszél irodalmi nyomoruságainkról, azok nemcsak a mi irodalmunk árnyai, azok minden irodalommal közösek. Mindenütt több a nyegle, mint a hivatott; a középszerűség mint a lángész.

De ne beszéljünk oly megvetéssel a középszerűségekről sem. Ezekre szükség van minden irodalomnak, ezek leghasznosabb munkásai. A lángelmék a csucok, az Aloék, de a völgyeket, a közönséges napi élelemre szükséges terményeket produkáló térségeket a középszerűségek művelik és töltik ki.

Ezekre minden irodalomnak szükség van, hát még a miénknek, melynek kettős a feladata: szolgálni öncéljainak s oltalmazni és terjeszteni a nemzet nyelvét.

Abban, fájdalom, igazat kell adnom önnek, hogy nemzetünk a maga teljességében még nem akarja felismerni és méltányolni az irodalom hivatásának nagy fontosságát s ha épen nem is nézi le már, de nem becsüli meg és nem méltányolja eléggé annak munkásait.

De . . . de . . . valljuk meg: Ebben nem csak a közönség hibás, van abban nagy része az íróknak is, épen amaz okoknál fogva, melyeket az ön cikke oly élénken, talán túlélénken rajzol.

Abban is igaza van önnek, még nagyobb fájdalomra, hogy kis nemzet vagyunk s hogy irodalmunk a könyvvevők csekély száma folytán nem lehet fel az anyagi élet s ezzel a lendület és fölvirágzás nélkülözhetlen feltételeit.

Hanem mi következik ebből?

Vajon az-e, hogy csüggedten lemondjunk és nem inkább az-e, hogy kétszeres odaadással és lelkesedéssel küzdjünk?

Vajon az-e, hogy a legnemesebb önfeláldozással jelentkezőket visszariasszuk és nem inkább az-e, hogy hivatásuk és feladatuk nagyszerű és nemes voltára utalva biztassuk és bátorítsuk őket?

Még a szegényeket is, kikre nagy küzdelem és eshetőleg anyagi nélkülözések várnak; hát még a gazdagokat, vagy legalább jó móduakat, mint az ön barátja is, kik a megélhetés anyagi gondjaitól mentek levén, annál jobban átengedhetik magukat tanulmányaiknak s tehetségük kifejtésének!

Nem uram, nem ez következik. A mit logikailag következtetnünk kell, ott lappang az ön keserű cikkében is, de a mit ön — talán tudelilikát vagy büszke okokból világosan nem mond ki.

Ha a nemzet kicsiny és gyöngé, pótolják annak gyöngeségét a tehetős és vagyonos egyesek. Mondjuk ki nyíltan: Mae-

cenásokra van szükég. Ezek segíthetnek a dolgon.

Pirulás nélkül kimondhatjuk. — Még nagy nemzetek irodalmának emelkedését és fejlődését is egyes nemes Maecenások gyorsították az által, hogy egyes, kiválóbb tehetségű írókat fölmentettek az anyagi létért való küzdelem keserves és tehetős bénító nyomoruságaitól.

Ilyenekre lenne nálunk is szükség. Kétszeres szükség, mert a nagy népeknél maga a tömeg is képes íróit kellőleg jutalmazni, a mire kis nemzetek a legjobb akarat mellett se képesek. És mégis, nemcsak a régi világban, hanem ma is mennyi fenséges példáit látjuk, hogy egyes kiváló szellemű, de vagyontalan embereket egyes nagylelkű Maecenások hogyan oldoznak fel az anyagi küzdelmek alól! Hogyan szedik le lelkük szárnyairól a föld rögéhez köő bilincseket.

Hogyan pártfogolja Horacot Maecén, s hogyan fűzi saját nevét költő barátja halhatatlanságához!

Az isten után legtöbbet teremtett Shakespeare barátja, Southampton lord mily boldog, hogy házába édesgetheti a legnagyobbat s megmenti a világ gazdagítására ama napokat, melyeket az igazi félistennek kenyérkeresésre kellett volna pazarolnia! Mily szép, tiszteletre érdemes neme ez is a halhatatlanságnak!

Gambettának egy ismeretlen 500,000 frankot hagyományoz, hogy kizárólag nagy céljainak élhessen. Lamartine adósságait kétszer fizetik ki, nehogy a gond csak napokra is elűzze szívéből a muzsákat. Beaconsfieldnek egy nő ajánlja fel kezét, hogy nagy vagyonát reá hagyhassa, de az esküvő után a templomból rögtön elutazik, nehogy áldozata jellemére gyanu essék. A tiszteletreméltó agnő nemcsak áldozni, de gyöngéd lenni is tudott. Nemzete megértette s tisztelete irányában a bámulatig fokozódott.

S hogy a legújabb példát idézzem: a német nemzet lelkes és hálás fiai épen most nyújtották át Bismarcknak apai örökét s oly gyöngéd modorban, mely jobban megtiszteli az adót mint az elfogadót.

S nálunk?

Kossuth agg korában is véres verejtékes munkával kénytelen apasztani életének drága napjait. Jókainak agyon kell dolgoznia magát, hegy megélhessen s Vajda János zsurnalisztáskodni kénytelen. Izsónak nincs márványra valója, s özvegye nyomorog. Munkácsy külföldre kénytelen vándorolni s még boldognak érezheti magát, hogy Maecenas helyett bérlője akadt.

De nem, ne essünk abba a hibába, melyet az ön cikkében kifogásolunk. Nálunk is voltak, habár szórványosan nemesszívű Maecenások.

Petőfinek megvolt Teleki Sándora s hogy a költő nem tekintette otthonát épen úgy magáénak, mint Shakespeare Southampton kastélyait, azt Teleki fájlalta legjobban.

Tomory a brit óriás műveivel ajándékozta meg nemzetét s Széchenyi István egy évi jövedelmének odaáldozásával teremt meg tudományos akadémiánkat.

S talán nevezhetnénk még pár nevet, de nem akarjuk mind felsorolni a ritkákat, mert nem szeretnénk senkit megpirítani számuk csekélysege miatt.

Talán elérjük így is igénytelen felszólásunk célját. Talán gazdag nagy uraink szívében megérintettünk egy hűrt, talán gondolkozásra ösztönöztük őket s talán kitalálандják azt, a mit gyöngédségből és ildomból tollunkban hagyunk.

Önök pedig Reviczky ur köszönet, hogy e szakgatott és töredékes eszmék megpendítésére alkalmat nyújtott.

*Egy veterán.*

## Arisztokrata háztartások.

### X.

#### Az osztrák arisztokrácia.

(Folytatás.)

A nélkül, hogy a gothai (és golgothai) almanach névsorát teljesen kimeríteni lenne szándékunk, szükségesnek tartjuk előbbi cikkünk kiegészítésére és az osztrák arisztokrácia háztartási és belső élete bővebb megvilágosítására még néhány nevezetesebb családdal foglalkozni röviden a lajtántuli előkelő világból. Ama családok fele legalább, melyek a régi német birodalom grófi családjai között szerepelnek, ha nem is lakik épen Ausztriában, de annak társadalmában egy-két tagjával részt vesz. Különben az osztrák nemesség sem osztzik a cím fokozaat tekintetében más országok szokásaiban. Mig például Franciaországban egy herceg örököse gróf, egy grófé algróf (vicomte) s Olaszországban is ugyanama család tagjai más-más címeket viselnek; s mig Angliában oly rokonság, mely nem a család fejével hoz egyenes összeköttetésbe, nem is emel ki a polgárság köréből, és Orosz és Poroszországban is egy cím gyakran valamely földbirtoktól van függővé téve: addig Ausztriában és Magyarországon ugyanama család tagjai mind ugyanazon címeket viselik, egy herceg ivadékaik mind hercegek, egy grófi mindig grófok s így tovább. Csupán az ugynevezett hercegi grófok birnak bizonyos hierarkiával, a mennyiben a név fő viselői csupán az ugynevezett hercegek, a többiek pedig egyszerűen grófok.

Az ilyformán létrejött nagy számú arisztokrata családoknak azonban természetesen nem mindig van tagjai helyzetének megfelelő vagyona is. Sokan a nemesek közül szegények s e szegénység rájuk nézve annál nyomasztóbb, mert nem menti fel őket a szüntelen reprezentálás terhe alól. Ausztria-Magyarország még nem eléggé demokratikus arra nézve, hegy egy nemes ember szegény nélkül adhassa magát bárminő foglalkozásra. A katonai és a közpályán kívül nincs a főnemességre nézve elfogadható foglalkozási kör. De nehéz is egy oly országban, melyben a nép még tisztelettel viseltetik az arisztokrácia fénye iránt, hamis helyzetet teremteni ez utóbbiak számára.

Igaza volt a híres vasutkirálynak, Stroussbergnek, midőn egyszer panaszkodott, hogy már lábát se teheti tetszése szerint istállójába, s mikor azt kérdezték, hogy miért nem, így felelt: „Barátom, Ratibor herceg iránti szivességből egy szegény bárót kellett istállóim felügyelőjévé tennem, ki kenyér hiján volt. Hanem azóta meg se tekinthetem lovaimat az ő társaságában, ha csak kompromittálni nem aka-

rom magamat ő előttük azzal az alázattal, melyre hivatalnokom nemessége kényszerít“.

Szemle alá véve az osztrák főnemesség kiválóbb tagjait, nem a családok, hanem ama fontosság szerint kell őket sorakoztatnunk, mellyel az elegáns életben és a társas érintkezésekben bírnak. Mindenekelőtt vegyük azokat, a kik születésüknél fogva hozzánk tartozva, a szokottnál közelebből is érdekelnek. Első helyen kell, főlemlitnünk itt a két év előtt elhalt Nákó gróf rőt, kinek mindennapos szalonja igazi központja volt a bécsi előkelőségeknek és a finom izlésnek. A grófnő, igazi cigányos szépségével, örmény eredetre vallott, de rendkívül emelkedett, kiművelt és eredeti szellem volt. Tehetséges festőnő, jó zenésznő, sőt költőnő is elméletileg, bár verseket soha sem írt. De akár zongorájához ülve tolmácsolta a zene nagy mestereit, akár oldala mellé ültetve látogatóját foglalkozott varrópárnáján, vagy utikalandjaiból beszélt valamit, mindig adott gondolkodni valót. Elméje tulsapongott a megkezdett tárgyon s észrevételei mindig talpraesettek és találók voltak. Nála igazán csevegtek, az igazi „causerie“ művészete egyesítette körében a társaság élite-jét, sőt vont el sokakat a dohányzó füstös levegőjétől és a baccaratasztaltól. Szellemének egyik legméltóbb örökösője ma Taaffe, szül. Csáky Irma grófnő, Bécs egyik legkellemesebb társalgónője.

Csaknem ugyanezt lehet mondani Pallavicini Irma grófnőről, Bécs egyik legszebb nőjéről, Széchenyi gróf leányáról. A bécsi magyarok sorába lehet számítani félig-meddig gr. Festetics Taszilóné, szül. Hamilton Mari hercegnőt is, kinek első házasságáról tudva van, hogy Albert monacói herceg neje lévén, a pápa engedélyére volt szükség, hogy a katolikus feleket földoldja a házassági kötelekek alól. Súlyosbitotta az esetet, hogy e házasságból gyermek is származott; a római szentszék úgy huzta ki magát a zavarból, hogy érvénytelennek jelentette ki Hamilton hercegnő és Albert herceg házasságát, mindamellet fiokat, Lajos herceget törvényes gyermeknek ismerte el.

Még érdekesebb a Bombelles Mária esete, a ki férjhez menetele után képes volt bizonyítani, hogy leány maradt és teljes joga van újra föltenni a narancsvirág-koszorút, a mit ő szentségének kegyesen elhinni méltoztatott.

Az előkelő nőtársaságnak egyik legkedveltebb tagja még Hoyos, szül. Larisch Mária grófnő is, ki szintén nemrég ment férjhez. Nagy fekete szemei bűvös igézzel bírnak, de megcsalatkozik, a ki átadja magát nekik, mert a grófnő érzéketlen az általa ütött sebek iránt. Larisch Mária grófnő Erzsébet királynőnek unokahuga s anyja az a Wallersce bárónő volt, előbb Mendel kisasszony, kit Lajos bajor herceg balkézre vett nőül. Sokat találgatták, hogy a királynő mért sietett oly nagyon férjhez adni unokahugát; a mi abban az időben nagyon meglepte úgy Bécsset, mint az udvari köröket. Csak névszerint legyenek elősorolva Wilczek grófnő, született Kinsky grófnő, Kinsky grófnő, szül. Wilczek grófnő és Clam Gallas, szül. Hoyos grófnő, mint a bécsi nő-arisztokraczia legcsinosabb és tegyük hozzá — legerényesebb tagjai.

Térjünk át az arisztokraczia férfi tagjai közül is a legkiválóbbakra, a kikről eddig még nem szóltunk. Clam Martinitz Henrik és Richard grófok a klerikális párt élén állanak a Lichtenstein és Kinsky-fivérekkel. Henrik gróf kicsiny termetű ember, majd mindenben közpszerű, kiváon vagyonát és nagyravágyását. Ármányokban kifogyhatatlan. Mint egy nagy cukorgyár tulajdonosa, munkásait naponta 12 órán át foglalkoztatja, éjjel nappal, még vasárnap is, a mikor aztán igaz, hogy gyár-kápolnájában misét czelebráltat számukra. Róla mondta Zsófia főhercegnéasszony, uralkodónk anyja, hogy „cseh király akar lenni!“

Wimpffen Viktor gróf, az osztrák posták és távirók egykori igazgatója, a híres Sina bárónak volt egyik veje. Volt, mondjuk, mert neje válópört indított ellene és meg is nyerte, természetesen gazdag apánage-t fizetve neki. Wimpffen gróf volt meghonosítója Ausztriában a nők postai és táviróalkalmazásának. Az ily alkalmazáshoz megkivántató vizsgákon az elnöklés az ő számára volt fentartva. Mondják, hogy meg akarván kimélni másokat a fáradságtól, mellyel a kijelölés járt, s ő maga se akarván dolgait félbenszakítani, kastélyába vezettette a folyamodókat, míg végre a grófnő egy szép nap úgy találta, hogy férje tulságos érdeklődést tanusít az állam közlekedési ügyei iránt. Vissza vette tehát szabadságát és millióit.

Ha Wimpffen bárónő ennyire takarékosnak mutatkozott milliói dolgában, nem mondhatjuk ugyanezt nővéréről, Ypsilanti hercegnőről, ki néhány év alatt végére járt atyai örökségének. Igaz, hogy e részben inkább szívének esett áldozatául, melyet közlekedés iránt az uralkodó egykori hadsegédét, gróf Bellegarde-ot sujtott nagy anyagi csapás, a minek következtében a gróf, kinek hazája levegője kezdett egészségtelen lenni, Egyiptomba menekült. Ha Ypsilanti hercegnőt tehát a tékozlás vádja éri, annál könyörületesebb és adakozóbb volt harmadik testvére, Maurocordato György hercegnő, kinek jótékonyági mániája odáig terjedt, hogy végre a családnak kellett közbelépnie. Sina báró negyedik leánya, a legifjabbik de Castries herceghez, MacMahon marsallnő, magentai hercegnő fivéréhez ment nőül.

Egy egész sereg nagyur van az osztrák arisztokracziában, mely házasságon kívül is folytonos érintkezésben áll a pénzvilággal, melynek üzleteit nagy nevével, tekintélyével és befolyásával segíti elő. Ilyen Chotek Otto gróf, az igazi nagyur és gentleman típusa, ki a bécsi kedélyességet a francia könnyedséggel s az angol méltósággal a legszerencsésebben egyesíti. Eszénél fogva a legfőbb méltóságokra tart hatna igényt, de ő minden körtől független marad és szabadon választja barátait. Ilyen Salm Ferencz gróf is, egy tiszteletreméltó, lovagias jellem, ki Hirsch báró pénzügyteivel áll különösen, szoros összeköttetésben. Zichy Edmund grófot, a patriarkális ősz szakállu aggastyánt egyaránt ismeri Bécs, Páris és Budapest. Művészeti dolgokban ép oly alapos műismerő, mint a mily ügyes üzletember, a ki minden haladás iránt érdeklődik s a bécsi műiparmuzeumnak is alapítója. Wilczek gróf az északsarki expedíció szervezésével tette nevét általánosan ismertté s ma is élén áll

minden jótékonyági, művésze, tudományos és segélyegyletnek, kitűnő pénzember, a ki minden közhasznú vállalatban kész gyümölcsöztetni pénzét. Seilern Károly gróf a mezőgazdaságot képviseli a bécsi arisztokracziában, mint szakavatott egyén a birtok-igazgatás minden ágában; Choloniewsky gróf, Lajos Viktor főherceg udvarmestere és Hardegg Domokos gróf pedig a tánczot, melyből egész specialitást csináltak maguknak.

Elsőrangú pénzügyi tehetség Kinsky Jenő gróf, különben a leggunyorosabb, legkauszitikusabb emberek egyike. Kinsky gróf Ischlben egy fiatal munkásnőt vett el, kit magához emelt, de ki már elfeledte születését s ép annyi őst kíván meg azoktól, a kiket elfogad, mint a milyen kevés neki van. A gróf különben ma az angol-osztrák bank elnöke, míg veje, Bourgoing báró Bontoux alkotásánál, a Länderbanknál foglal el kiváló helyet. Bourgoing báró előbb a bécsi francia követségnél volt attaché, Grammont herceg alatt. Ez időben különösen kitűnt Festetics grófnő szalonjában élénk szellemével és komikai ábrázoló képességével. Végre miután sokáig ide-oda kapdosott, Kinsky Jenő családjába házasodott bele s végkép Bécsben települt meg.

## Magyar háztartások 1848. előtt.

### I.

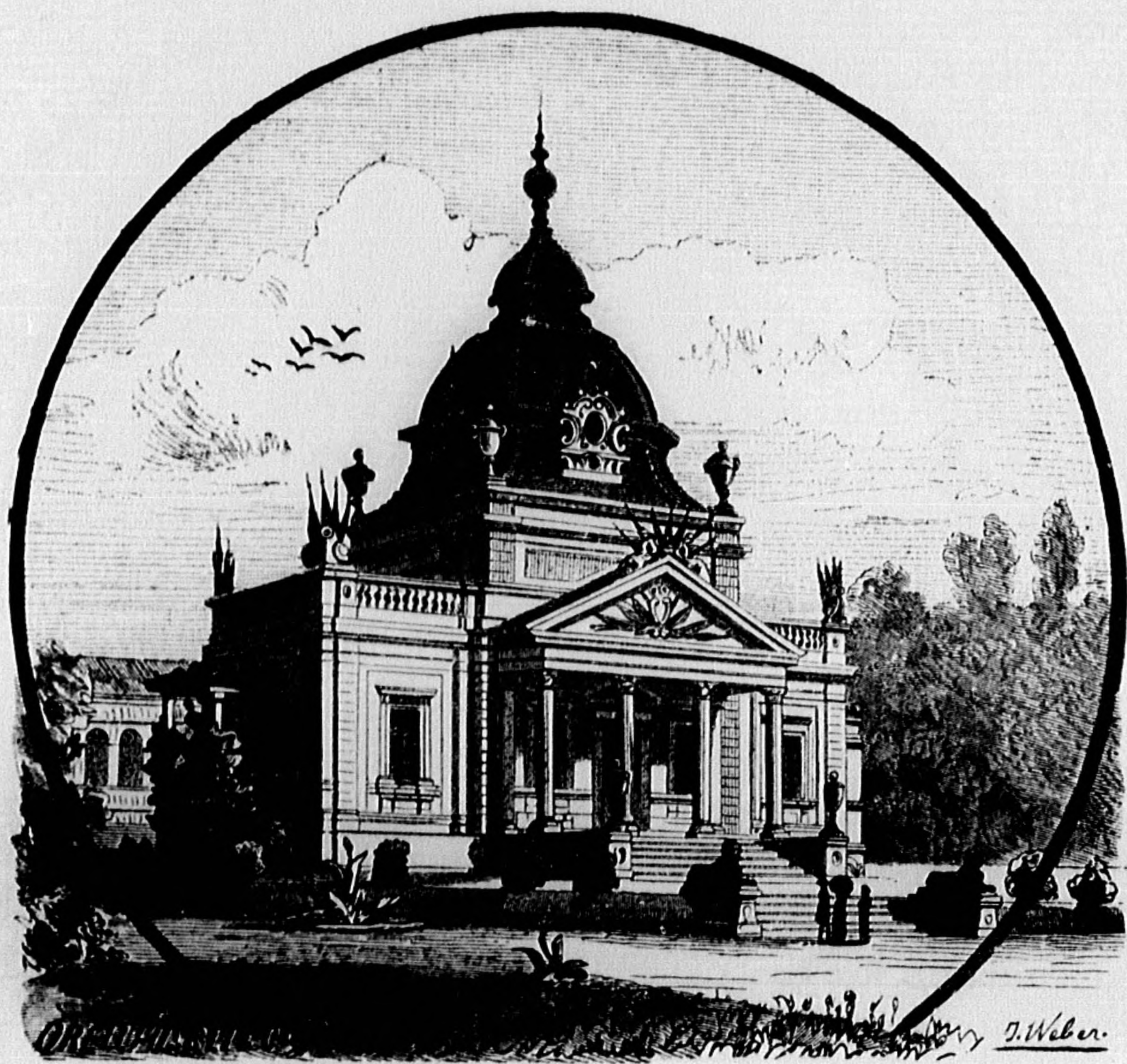
Sok idő telt el azóta, hogy Magyarország viszonyait s részben szokásait is, a negyvennyolczas események gyökeresen megváltoztatták. «A régi jó idők» — mint mi korosabbak mondani szoktuk — ma már saját lelki szemünk előtt is kedves emlékü ködfátyol képek gyanánt vonulnak el s belőlök csak egyes mozzanatok domborodnak ki.

A kor szelleme a régi viszonyokat elsodorta s a költő mondása: «Adveniunt novi, veteres migrate coloni» beteljesült.

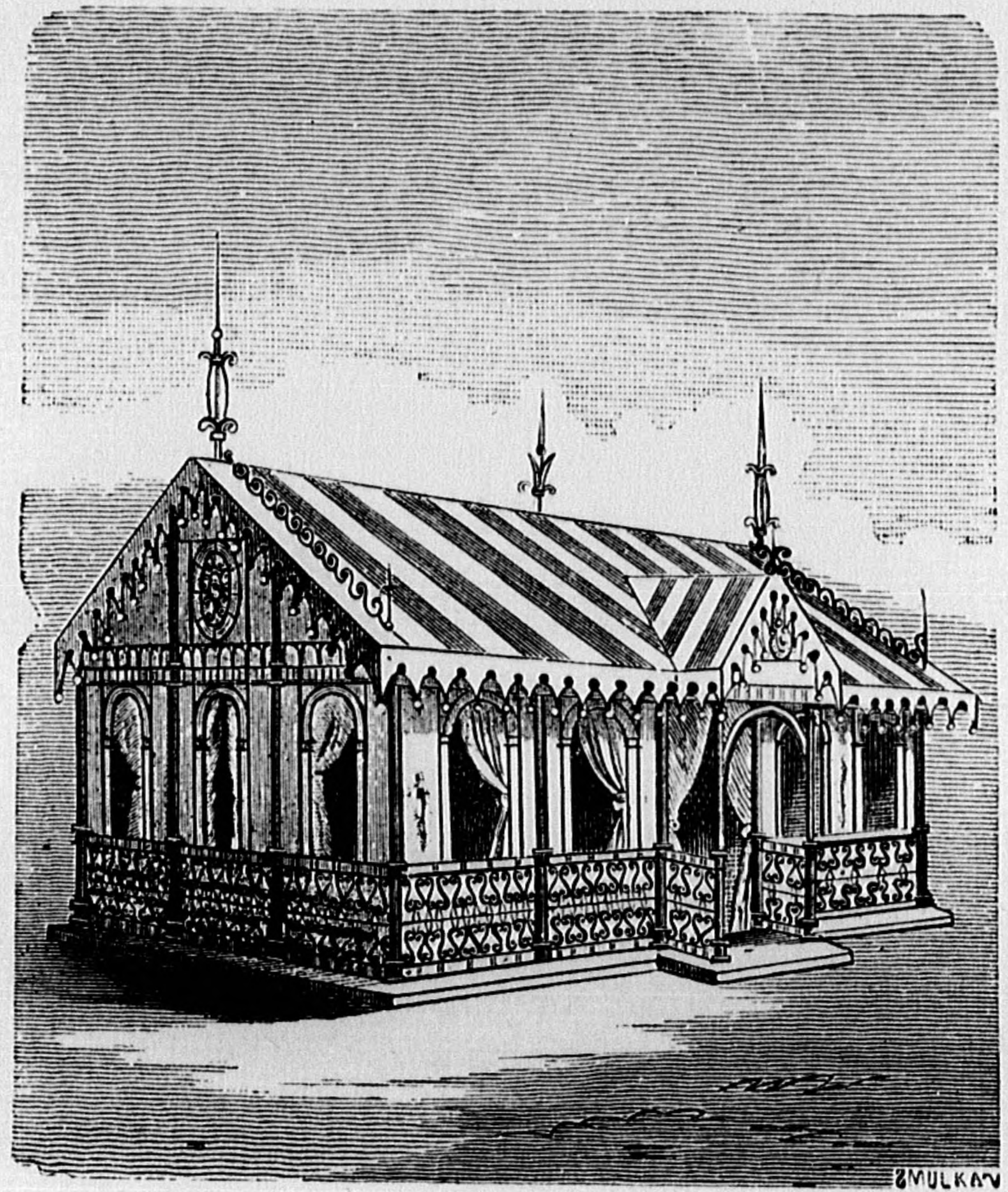
Tekintsünk vissza, a ma már csak hagyományos régi világba.

A sok vér és anyagi áldozatba került francia háborúk után bekövetkezett évtizedekben, miután országunk a reá nehezült súlyos terhek következményeit kiheverte, az Ausztria által Magyarország ellen felállított magyar kiviteli vámok s ezek által felette nehezített kereskedés daczára minden osztály gyarapodásnak és jólétnek indult. A nagy kiterjedésű birtokokat számos ménes, gulya és juhnyáj járta s eke alá rendesen csak annyi föld vétetett, a mennyi az aránylag csekély majori erővel szaporított urbéri szolgálmányokkal könnyen művelhető volt. Kenyér, bor, hus, stb. bőven, de pénz is a viszonyokhoz képest elegendő lévén, mindenki fénytűzés nélküli, vendégszerető nyílt házat vezetett s az egész országban oly gond nélküli boldog élet folyt, hogy a régi magyar közmondást: «Extra Hungariam non est vita», a szó szoros értelmében alkalmazni lehetett.

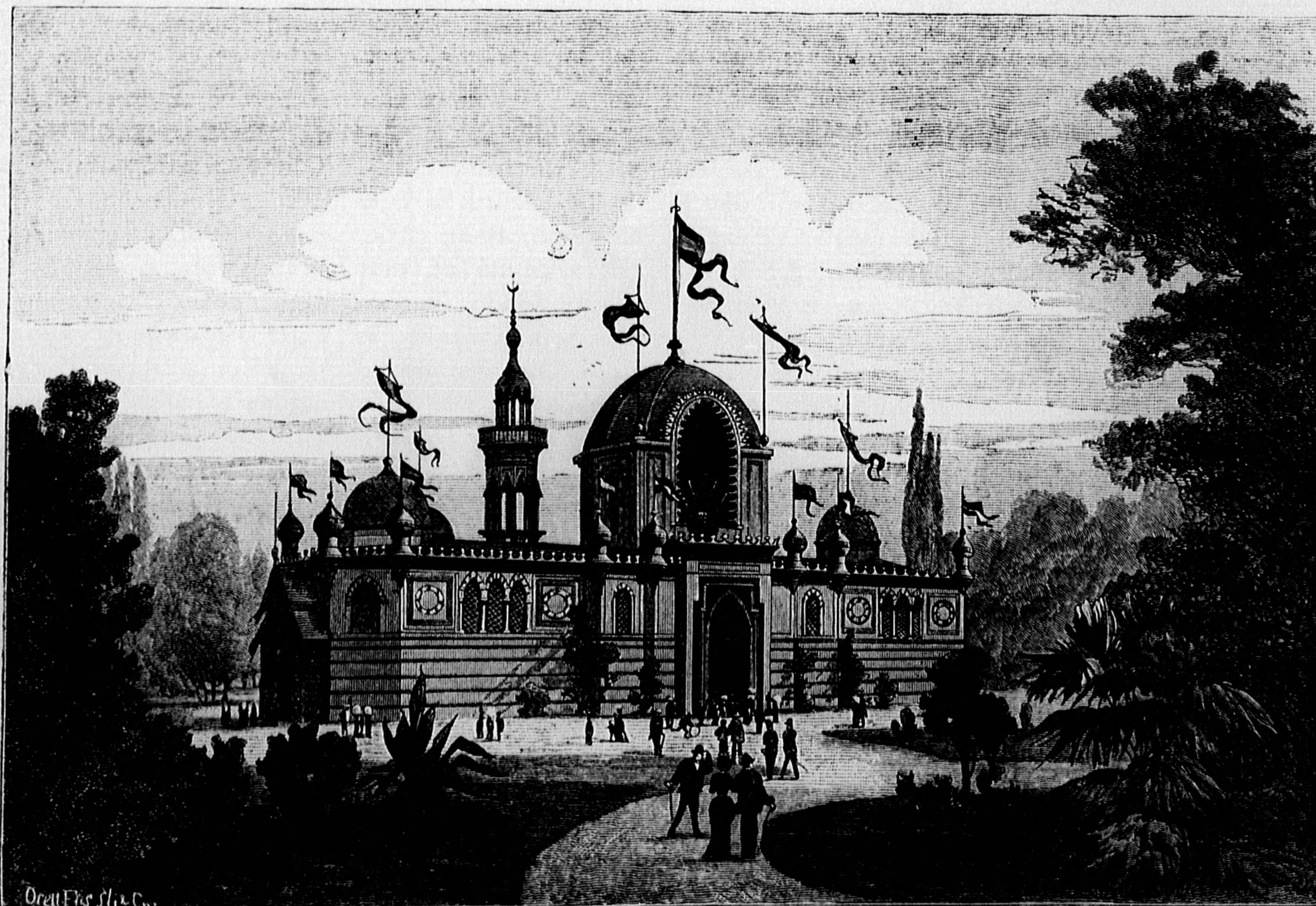
A politikai jogokat nem élvezett, volt jobbágyosság, melynek lelke is csak félig-meddig volt tulajdona s részben a megyei, részben a «jus gladii-val» (vérhatalommal) bíró uradalmak törvénykezése alatt állott, nem volt ugyan, szabadnak mondható, de kevés kivétellel jó anyagi sorsban része-



KIRÁLYI PAVILLON.



ALBRECHT FŐHERCEG PAVILLONJA.



KELETI PAVILLON.

sült, mert ha idejének egy részét urasági munkával töltte is el, lelkének gondos művelésére elég ideje maradt, napszámmal, fuvarozással és marhatenyésztéssel szépen kereshetett s ha anyagi csapás érte, az uraság tartozott róla gondoskodni.

Az egyre jobban elterjedő és javulásnak induló falusi iskolák hasznos befolyása is mindinkább nyilvánulván, a község mivelődése is annyira haladt, hogy a 30-as évek végén s a 40-esek elején alig volt jobb módu község, melynek fiatal nemzedéke írni, olvasni és számolni ne tudott volna s nem egy paraszt fiú került a gimnáziumba. De minthogy a hivatalviselés és ügyvédség a nemesi osztálynak volt kiváltságos joga, a paraszt fiúk csak mesteremberek, gazdatisztek s orvosok lehettek, vagy az egyházi pályát választhatták s nagy volt a büszkeség és öröm, ha valamely telkes gazdának fia plébános lehetett. Minthogy a nemesi fiatalságnak nyilvános pályája, kiváltságos voltánál fogva, már mintegy eleve ki vala tűzve, egyházi pályára e században már igen kevesen léptek, minek természetes következménye az lón, hogy főpapjaink nagyobb része születésénél fogva közvetlenül vagy közvetve a volt jobbágysághoz vagy a városi polgársághoz tartozott

A tulajdonképi polgári osztály Magyarországon csak nagyon gyéren s leginkább a bevándorolt németek által alapított városokban volt képviselve s társadalmi tényezővé csak e 48-as átalakulás után fejlődött; 48 előtt a nyilvános életből ép úgy ki volt zárva, mint a parasztság, s ifju sardékait leginkább a kereskedelmi, orvosi és tudományos pályán találjuk fel.

A kereskedés, kicsinyben mint nagyban kevés kivétellel a zsidók kezében volt. Ingatlant birniok szabad nem lévén, e körülmény vállalkozó hajlamaikat még inkább elősegítette, szívós kitartással és összetartással pedig oda vitték a dolgot, hogy az ország majdnem összes kereskedelmét ma is úgy szólván ők monopolizálják.

A nemesi osztály szegénye és gazdaga, kiváltságaira egyformán büszkélkedett s ha az előbbi mesterséget vagy egyéb foglalatosságot folytatott is, jogainak gyakorlását, kivált a megyei és követválasztások alkalmával soha se mulasztotta el s inkább bármily szegényesen tengődött, nehogy szolgálati viszony elfogadása által kiváltságos jogairól lemondani kénytelenítették. Gyakran megesett azonban, hogy elszegényedett, ugynevezett bocskoros nemes fia, akár szeretetből, akár szükségből paraszt családhoz házasodott be. Ez által saját személyi jogait nem adta ugyan fel, de az ily házaságból származott gyermekek a nemesi osztályhoz már nem tartoztak, hanem „argilis“ régi elnevezés alatt amaz egyes családokat képezték, melyek a kurta nemesség és jobbágyság között állva, ehez kötve s családi összeköttetésüknél fogva magukat némileg még ahoz számítva, birtokuk után azért jobbági szolgálománnyal tartoztak. Ha ezek ivadékaik, idővel jobbági családokká váltak is, nemesi leveleiket ép oly gondosan őrizték, mint az előkelő családok bármelyike s osztálylevelekben, valamint egyéb, kivált

birói okmányokban is „argilis“ elnevezés alatt fordulnak elő.

\*

Az 1815-évi bécsi kongresszus, Anglia és Magyarország kivételével, Európa minden országainak kormányformáját, majdnem egyöntetű abszolutisztikus kaptafára verve, minden politikus mozgalom fejlődésének meggátolását tűzte ki céljainak egyikeül; de a 1820/1. évi olasz mozgalmat, az 1830. évi francia kormányválságot és ugyanamaz évi lengyel felkelést meggátolni Európa minden szigor daczára se bírta. Fejlődő eszméket az által lebilincselni, hogy vivői mint politikai foglyok elzárattak, nem lehetett.

A bécsi kongresszust követő békés időszakban a kontinensen Magyarország volt az egyetlen alkotmányos állam, de minthogy a vele egy fejedelem alatt álló örökös tartományok, a legmerevebb abszolutizmussal lettek kormányozva, hazánk alkotmánya, a népek sorsa akkori irányzójának, Metternich hercegnek szemében nagy szállka volt. Ősi kormányformánkat nyíltan nem támadhatván meg, az által remélte megbénítani, hogy országgyűlés nem hivatott egybe. Ez az intézkedés azonban a kormány által elért eredmény ellenkezőjére vezetett s bár külpolitikával alig foglalkozott valaki, s a nemzet óhajainak országgyűlési kifejezést nem is adhatott, a megyei élet annál élénkebb lendületet nyert. Amaz 52, majdnem vicze-államnak mondható megye gyűlésein tüzes beszédek tartattak, indítványok tétettek, köztük élénk levelezés és éles eszmecsere folyt s a szabadelvű eszmék előharcosai már-már feltűnedeztek.

Habár az 1826-iki országgyűlés nagyobb része «gravaminák» meddő tárgyalásával telt le, mégis nyújtott alkalmat a reformok és szabadelvűség előharcosainak, hogy eszméiket az ország egybegyűlt színe előtt érvényesíthessék s a kormány ellen őszinte nyílt szót emelhessenek. Köztük látjuk Nagy Pált, Wesselényit, Széchényit, Kazinczyt, Deák Antalt, nagy hazánkfia sokkal idősb bátyát s mesterét Beöthyt és többeket. A heves viták alkalmával, nem egy, a kormányt élesen feddő beszéd mondatott el. Hogy e kifakadások, az alkotmányosságot gyűlölő Metternichnek, sőt Ferenc császárnak is, ki az alkotmányt inkább csak türte mint szerette, inyére nem voltak, természetes. József főherceg nádor, részben azért, hogy bekövetkezheto kellemetlenségnek elejét vegye, részben talán azért is, hogy a közvéleményre némi nyomást gyakoroljon, a heves kifakadásokkal fűszerezett viták egyike után gr. Széchényi Istvánt és Inkey Ferenczet magához hivatá s kijelenté nekik: hogy Pozsonyt 24 óra alatt elhagyva külföldi utazást tegyenek, különben kénytelen lesz őket elfogatni. Az 1826-iki országgyűlés majdnem eredmény nélkül fejeztetett be ugyan, de a szabadelvű belpolitikának kiindulási pontja lévén, párthivei, nemcsak a megyei, de az országgyűléseken is tömörülni kezdettek.

A szabadelvű és reformatórius irány mindinkább határozottabb alakot öltvén, az 1834. évi országgyűlésen a szabadelvű és konzervatív pártot már szervezve és szilárdulva látjuk egymás ellen fellépni. Mig az előbbi az urberváltságot, tagosítást, közmegadóztatást és a jogegyenlőséget tűzte zászlajára,

az utóbbi a régi intézüciókhoz ragaszkodva, az újításoknak engedni csak annyit szeretett volna, a mennyit a kor szelleme és követelménye tőle kicsikart. Az elvharcz élesen folyt, a szabadelvűpárt nőttön nőtt s legfényesebb győzelmét 1846-ban a közmegadóztatás elvének elfogadásával aratta.

Az országgyűléseken tömör kifejezést nyert elvharcz a megyékben talán még élesebb kifejezésű volt s leginkább a megyei tisztújítások alkalmával nyilvánult. Az éles, gyakran szenvedélyes vita, nemcsak a megyei zöldsztalnál folyt, de a magánéletbe is átmenvén, ebben némely vidéken mély szakadást okozott, melyet aztán csak az 1848-as események egyenlítették ki.

E röviden vázolt korszakban nemcsak a nyilvános, de a magánélet módja, a szokások és társadalmi viszonyok is sok tekintetben eltértek a maiaktól.

Mig akkor az egész ország kiváltságos osztálya, — néhány oligarka-család kivételével — majdnem egy családot képezett, ma mindenki magának s kisebb családi vagy meghitt baráti körének él s az azóta idegenné vált körökkel csak kivételes alkalmakkor érintkezik; emez érintkezésre pedig csak a választásokat megelőző néhány mozgalmas hét nyújt leginkább alkalmat. Régente az uri osztályt nemcsak a társas élet utáni vágy, de a megyei életben való élénk részvétel és minden előforduló nyilvános ügy előleges megvitatása hozta össze s minthogy így az érintkezés gyorsabb és kellemesebb volt, mint a hozadalmas levelezés, természetes, hogy az uri házak, kivált az előbbkelők, melyek nemcsak a nyilvános, de a szorosan vett társadalmi életre nézve is gyűlpontul szolgáltak, vendég nélkül soha se voltak. A vidéken elszórva szállásolt katonaság tisztjei is a birtokos osztállyal jó viszonyban élvén, a vendégek seregét szintén szaporították s mig a férfiak komolyabb ügyekkel foglalkoztak, a fiatalság és nővilág jó kedvű mulató társak valának. A ház egész népsége rendszeresen csak röviden ebéd előtt gyűlt össze, de azután lefekvésig együtt maradt. A délutánt hosszú ozsonna szakította félbe s a nagy vacsorával végzett estét az öregebbek játékkal, a fiatalság pedig rendszeresen zenével és tánczal töltötte be. Minden név és születés nap, keresztelő és egyéb családi ünnep a vendégszeretet gyakorlására alkalmat nyujtván, a családok ott, hol a szomszédság sok vala, a mulatságból ki se jöttek s bármerre ment az ember, uri fogattal és lovassal találkozott. Ehez járult még a szűret és vadászat is.

Habár minden uri háznál több-kevesebb vendégszoba volt, gyakran megesett, hogy mindenkinek vagy minden családnak nem jutott külön szoba s úgy kellett elhelyezkedni, a hogy épen lehetett, de minél szűkebb lett a hely, annál bővebb volt a jó kedv. A fiatalság rendszeren az ebédlőben földre vagy táborigyakra vetett fekhelyre került s hogy a reggelihez ideje korán teríteni lehessen, legkorábban kellett kelnie.

Kilencz óra tájban a csinos pongyolába öltözött házi asszonyt már a tarka abroszal terített hosszú asztal közepén ülve találjuk; előtte néhány ezüst kávé bögre s a kisebb-nagyobb tejszin lábasoknak egész serege, piritott kenyér, fris kalács, kalinkó egész halmaz, gyümölcs, méz, irósvaj és

\* Péld. a Gölleiek Kisbérben, Vas megyében.

számtalan egyéb nyalánkság. A vendégek gyülekeznek, a kedves házi asszony mindenki izlését ismeri s kittinő kávéját nyájas mosollyal vagy tréfás megjegyzéssel nyújtja át. Az első fertály óra esendben telik, de azután a társalgás mind élénkebb s eltart 11-ig, néha tovább is, míg a társaság szétoszlik. A kinek dolga van, utána lát, kinek nincs, szédeleg, olvas, istállóz vagy ha szép idő van, a kertben sétál.

Félegykor mindenki az akkor ugynevezett nappali nagy ülő szobában találkozik, a fiatal asszonyok és leányok rendszeren rövid újjas, kivágott, könnyű ruhában, (megjegyzendő, hogy a színes szalaggal díszített fehér ruha szintén igen kedvelt volt) selyemben csak a mamák s korosabb nők jelentek meg. A konyha esengetyű megkondúl: a társaság kor- és álláshoz mért sorrendben az ebédlőbe indul, s a virágcsokrokkal díszített, deszertek alatt hajló asztal körül foglal helyet.

Az amaz időtájbéli «menu» k is talán némi érdekléssel bírván, az ételek szokott sorrendét ime közöljük: 1. leves, rendszeren kétféle, 2. hideg assiette (hors d'oeuvre), 3. meleg assiette, 4. bőven környezett főtt és párolt marhahús, különféle mártással, 5. kétféle főzelék, különféle hozzávaló hussal, 6. kétféle becsinált rövid lében\*, 7. kétféle tésztanemű, 8. kétféle pecsénye, 9. fagyalt vagy hideg crême, 10. mindenféle torta és sütemény s utána gyümölcs, aszalt gyümölcs, és számtalan más deszert-féle. Hogy e hosszú ebédeknel a különféle jó bor se hiányzott, természetes; rendszeren csak honi borok kerültek az asztalra, melyeknél az ó főtt-ürmös vetette meg az alapot, pezsgő csak bálokön vagy kivételes alkalmakkor fordult elő. Az asztaltól felkelve, a társaságot az ülő vagy úri szobában várta a forró fekete kávé; szivar csak a harminczes évek végén s a 40-esek elején kezdvén általánossá válni, mindenki pipára gyujtott. Rövid idő múlva az egész társaságot sűrű füst burkolta be s a nők szóltanul vonultak el. A férfivilág a délutánt beszélgetéssel, pisztolyból való czéllövéllyel, lovak próbálásával, fogatok összeállításával s az idényben néha vadászattal tölté, de a délutáni 6 óra az egész társaságot, az ozsonna asztalnál ismét egyesítette; nyáron hideg kávé, aludt tej, gyümölcs, vaj, méz, télen pedig meleg kávé járta; ozsonna után az előállott fogatok és háttas lovak kirándulásra intettek, de gyakran megessett hogy ozsonnára az egész társaság a szomszédba rándult. A vacsora rendszeren 9 óra tájban szolgáltatott fel s 5-6 fogásból állott, melyből 2-3-nak húsféléből kellett lenni; ezeket természetesen sajt, gyümölcs és egyéb nyalánkság követte. A rendszer tea ivás csak a 40-es években kezdvén általános lenni, az előtt csak kivételes alkalmakkor került az asztalra. A hol több volt az ifjuság, a napot rendszeren zongora melletti táncz zárta be.

Ámbár az akkori életmódnak komoly iránya alig volt s nagyobb része mulatsággal s eszem-izszommal telt, a legvagyonosabb házaknál se volt annyi fénytűzés, mint most, a jóval kevesebbel rendelkezőknél s ha a hosszú ebédek s vacsorák esaládi ezüstön tálatattak is, az egész háztartás jellege kényelmes, de egyszerű volt, s a

gondos házi asszony törekedett, hogy minden hazuról kerüljön ki. Büszke volt, ha öröklött asztal- és ágyneműjét még finomabb, de házi fonásból szövöttel szaporithatta s a rendkívül szépen fonó cseléd és jobbágy asszonyok nagy becsben álltak. A rokka az úrnők szobájában se hiányzott. Hasonló büszkeség volt a csinosan berendezett s mindennel bőven ellátott élés-kamara. A malomipar még gyermekkorát élvén, sorban állottak a nagy hombárok, melyekben a háznál különféle finomságra szitált liszt, bab, borsó, lenese, kása stb. tartatott. Csinosan surolt állványokon a befőttes üvegek százai és dobozokba rakott aszalt gyümölcsök állottak, hosszú fogásokon pedig a mártott és öntött faggyú gyertya lógott. A kamarába nyiló, sötét, hűvös helyiségben számtalan sódar, oldalas szalonnalapok tartattak s a készletben levő vad is ott állott. A gyümölcsös, tejes, zöldeges és káposztás-pincze, ugyanily gondozásban részesült s a friss szőlőnek rendszeren husvétig kellett tartania.

A nők ruházata izléses, de egyszerű volt s ha egyes alkalmakkor a mostaniaknál talán értékesebb ruhákat is viseltek, a mindennapi öltözetnél a fénytűzés tökéletesen hiányzott és selymet csak az asszonyok viseltek.

Az ipargyártmányokkal való kereskedés, kivált kisebb városokban, még gyengélábon állván s inkább közönséges árukra terjedvén ki, ezt házalók közvetítették.\*

Ez a fáradhatatlan, elismert becsületességű s megbízható kereskedő nép, az úri és vagyonos osztály kívánalmainak megfelelően a fővárosban, rendszeren Bécsben vásárolt árukat, gazdag választékkal bíró boltot képező, nagy társzekerre helyezve, faluról-falura, úri háztól úri házhoz utazott. A hogy a várva-várt házaló valamely úri háznál megjelent, minden egyéb foglalkozás félbe szakasztatott s megkezdődött a vásár. A rögtönzött bolt rendszeren az ebédlőben nyitattott meg; mindene volt a házalónak, a mit csak kívánni lehetett: selyem, bársony, finom vászon, gyolcs, az akkor divatos »de laine» könnyű gyapjúkelme, divatos zsebkendő, posztó s egyéb úri kelme, csipke, keztyű, harisnya, tajtékpipa, angol kantár, illatszer-selyemkendő, szalag, szóval minden volt, a mire a falusiaknak szükségük lehetett s folyt a vásár élénken. Ujdonságokban se volt hiány, mert a távol lakó s utközben látott ismerősöktől és rokonoktól hirt vagy izenetet hozott s látatlanul nem egy titkos levélkének volt közvetítője.

A portékás házalót nemsokára az apáról-fiúra szállt ékszerárus váltotta fel, ki új és régi ezüstöt, órákat, óralánczokat, magyar díszeket, női ékszer, gyűrűket s mindenféle e szakmába vágó tárgyat mutatott be s rendszeren tajtékpipákkal is kereskedett; a vásár, kivált ékszer- és pipa-csere, ezzel is élénken folyt. Ennek utján műtárgyak is gyakran kerültek kézre; az ékszerárus megrendeléseket is elfogadott. A képáros olaszok és tiroliak is meglehetősen szerepeltek, ez utóbbiak leginkább illatszereket, finom szappant, szarvasbőr árukat, keztyűket és saját hazájok, őz agancsból és zerge kampóból készített faragványait hordozták

\* Sopronmegye Lakenbach és Nagy-Márton községe csupa házalókból állott, kik portékáikkal az egész országot bejárták.

szét. A házalók legszerényebb osztályát, a köznyelven „bálisoknak“ hivottak képezték. Egész boltjukat, egy sok fiókos kis faszekrény képezte, melyet hátukon hordva, leginkább parasztházakhoz s az alsóbbrendű cselédséghez köszöntöttek be. Szekrényük a házi kis szükséghez tartozó tárgyakat, olvasókat, paraszt kalendáriumokat, dorombokat, tüt és egyéb apró holmit tartalmazott. (Folytatása következik.)

### A téli szalon kabátos.

— Ő méltósága nincs Pesten!  
— A nagyságos ur épen most távozott hazuról.

— Ő exczellenziája ma senkit se fogad.

— Ő Eminenciája még alszik.

— A gróf Párisban van!

Az ördögbe hát ma senkivel se beszélhetek! — kiáltá ingerülten az a kis kövér ur, — a kinek e válaszok szóltak, verejtéktől nedves homlokát törölgetve.

Ma határozottan rossz napom van! Véget is vetek a látogatásoknak. Ha semmi se sikerül, legjobb lesz sörházba menni. Ott biztosan sikerül egy jó pohár hideg sört kapni, ez pedig nem utolsó dolog egy ilyen átkozott meleg kánikulai napon, a midőn a forróság még árnyékban is legalább 32 fok. Valóságos Afrika. Kongóban se lehet sokkal melegebb! S hozzá még ebben az átkozott kabátban! Ugy érzem magamat, mintha egész reggel óta a gőzfürdőben ülnék a nagy bassainban. De hát mi az ördögért nem vétetem ki a meleg bélést belőle? Hiszen az decemberbe való, nem kánikulába! Miért? Azért mert nagy számár vagy, érdemes barátom! Nem, nem vagyok számár, csak nyomorult vagyok. Hogy még augusztusban se tudjak kiváltani egy kabátot, a mit még novemberben tettem zálogba. Mily társadalmi viszonyok ezek? Czudarság!

Egy ember, a ki mint az akademiák, halhatatlanságokat osztogat! Egy második Klio, ki történetet ír! Egy bűvész, ki a békákat oroszlanokká tudja felfujni!

Ez már valóban czudarság. Szégyenlem magamat önmagam előtt. De hát miért is nem vétetem ki a bélést kabátomból? Vald meg őszintén szegény barátom, hogy két okból nem teszed. Nem teszed először azért, mert ez is bele kerülne legalább két forintodba; nem teszed másodszer azért, mert akkor a kabátod megszűnnék kabát lenni. Zsák lenne belőle s úgy néznél ki benne, mintha saját magadnak volnál nagyapja.

Hát hiú vagy, vén számár? Nem, nem vagy hiú, csak tapasztalt vagy, a ki tudja, hogy ily ránczszakban sehová se juthatnál be; az inasok mindenütt becsapnák az előszoba ajtaját orrod előtt. Oh mily alávaló zsarnokok ezek az inasok! És mily előítéletesek. Csak kabátjaik után kvalifikálják az embereket! Oh derék Marat! Mennyire igazad volt!

Tyűh, de átkozott meleg van! Na, de itt a sörház, beléphetsz! Nem, nem léphetsz be! Ebbe a sörházba nem léphetsz be! Miért? Mit kérded, hisz jól tudod. Tárcazad üres, s személyes hiteledet kell igénybe vened! Ez pedig barátságatlan hely. Nyájasabb vendéglőt kell keresned, hol személyes tulajdonságaid értékkel bírnak, s a

\* Ragoût-féle.

hol hiteled van. Jerünk a Vas tuskóba, annak korcsmárosa művelt és szelleműs férfi.

Ilyen s ehhez hasonló sivár gondolatok foglalkoztatták e csodálatot, sőt több: érdekes férfiut hosszú útja alatt a Józsefvárosból a Lipótvárosba.

Végre azonban megérkezett a Vas tuskóba s elfoglalhatta helyét egy bizalmas és barátságos zugban. El is foglalta s azonnal hozzá látott a sörivás munkájához.

Az első poharat egy huzamra kiüritette, de a hogy kiüritette, mindjárt megrázkódott tőle. Brr! mondá magában — nagyon hideg volt. Még meg is árthat. Még is csak szamar vagy kedves barátom, hogy nem várakoztál kissé és nem hűtötted le magadat. Még náthát kaphatsz, pedig a nátha reád nézve kétszeresen kellemetlen dolog. Ellenségeid úgy is azt állítják, hogy dűnnyögsz, s az orrodból beszélsz. Ez rágalom ugyan, de olyan sokan beszélnek, hogy a bolond emberek végre is elhiszik. Ej, már meg van, gyógyítsuk homeopathice, pincér sört.

A míg a téli szalonkabátos ur eként gyógyítgatja magát, mondjuk el röviden, hogy kiről van szó, mert az olvasó szeretné tudni, hogy kivel van dolga.

Egy eredeti, egy furfangos uraságról, ki föltette magában, hogy komoly munka nélkül könnyedén éli le világát s élni fog az emberek gyöngeségeiből és hiúságaiból. És e szándékát szerencsésen keresztül is vitte.

És felcsapott képkiadónak. Megindított egy pantheont hires, nevezetes és jeles emberek arcképeiből s iratott hozzá dicsérő és magasztaló cikkeket irodalmi bohémie-ekkel, ezekkel a szerencsétlen szegény ördögökkel, kik megrendelésre dolgoznak s tolluk pár forint „tisztelet“-díjért magasztalásra és ócsárlásra egyaránt készen áll.

Gyakorlási furfanggal járt el dolgában, s úgy állította fel lépvezzőit, hogy a jelentéktelen közepszerűségek is gyanu és aggodalom nélkül rászálhassanak. Kiadta néhány igazi jeles és nagy férfinak arcképét, hogy azután kiadhassa oly emberekéit is, kik szeretnék magukkal és a világgal is elhitetni, hogy ők is a rendkívüliségek közé tartoznak, s erre úgy vélik, már az is nagy lépés, ha képük ily környezetben jelenik meg.

S hogy ezt elérhessék, hát ha kívánják még pénzt is késznek fizetni. És ezt a téli szalon kabátos úr nem csak kívánta, de egyszersmind megkívánta. Hegy ne kívánta volna, hisz egyenesen abból élt az isten adta.

Ez kétségkívül nem nagy fáradsággal járó munka, nem kell egyéb hozzá csak egy kis ügyesség, egy kis kis ráberezélő képesség, egy kis előítéletnélküliség s egy kis felülemelkedés a szende arczpirulás és tul szemérmesség naiv színvonala fölé.

És e képességek mindegyikéből éppen elegendő mennyiség volt a téli szalon kabátos urban. Meglehetősen eredménnyel folytatta is üzletét sok sok éven át és a nagy és nevezetes emberek arczképeiből egész galériával ajándékozta meg az utókort.

De mind ez itt csak mellékesen legyen mondva. Itt most tulajdonképen egyébről van szó. Arról jelesen, a mit az olvasó a czím után joggal vár, hogy tulajdonképen miért téli szalon kabátos ur ez a téli szalon kabátos ur?

Egy merész és eredeti ötlete következtében, mely őt egy lépéssel a nagyobb szabású felfedezők sorába emelte.

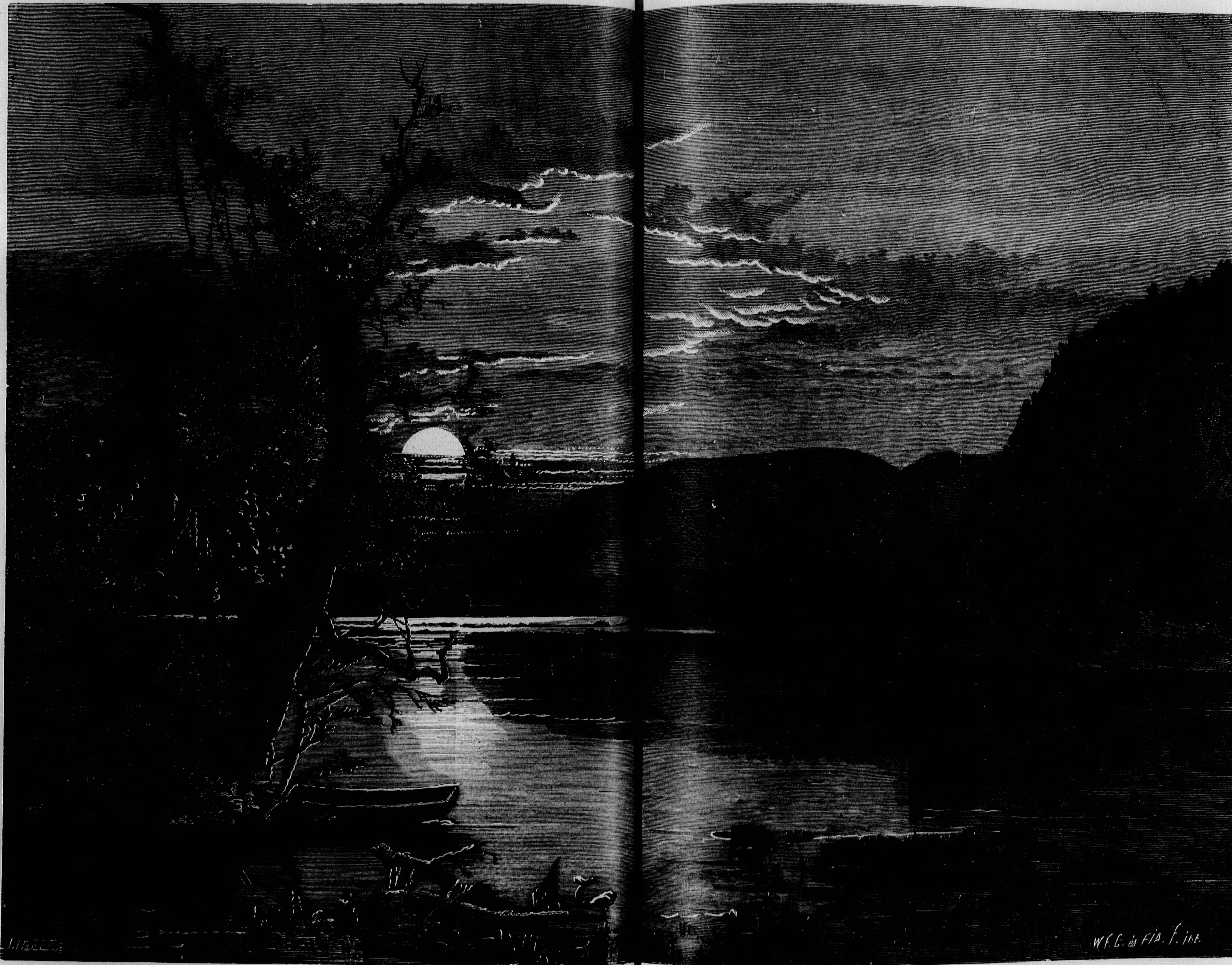
Ugyanis hivatása azt hozta magával, hogy gyakran tegyen látogatásokat nagy

világ borra valóra igényt tartó segédkeztéseinek egyszer mindenkorra véget vessen, kikombinált magának egy oly szalonkabátot, mely vattával jól kibélelve kettős hivatásnak tett eleget. Téli kabát is volt, szalon-

illik, a nyári szalonkabátja zálogban van, de tennem kellett, mert különben könnyen excentrikus embernek tarthatná őt valaki hogy nyári melegben istéli ruhát visel.

Pedig ő nem volt excentrikus ember

kabát! . . . Sok ideig jó szolgálatokat tett neki, de tett egy nagyon gonoszat is és éppen a mai napon. Vagy talán éppen ez volt a legjobb szolgálata, a midőn annyira felhevítette és megizzasztotta.



kapott, mint a mennyitől tartott. Nem náthát, hanem valószínűs tudógyuladást kapott és pedig oly konok és kegyetlen tudógyuladást, hogy szegény fejéért éppen ma tartották meg a ha'oti istentiszteletet a szent Ferencz-rendiek templomában.

En pedig elbeszéltem rövid élet történetét, mert meg vagyok győződve, hogy a „Szemle“ olvasói közt nem egy van, a ki itt-ott valahol személyesen is találkozhatott a téli szalonkabátos urral, a kinek magának talán sokkal jobb odalent.

## SPORT.

### Párbaj a madárvilágban.

— Chernel Istvántól. —

Most, mikor a tavasz lanyha fuvallatai az egész mindenséget új életre ébresztik s a dermedés korát vidám élet és fejlődés váltja föl, vándor szárnyasaink is megtértek nagy utjokból, újra benépesítve a ri-gyező erdőket. Mindenféle éneket és csicsergést hallunk, a dalosok versenyre kelnek hogy a természet föltámadását méltó énekléssel hirdessék. A komor téli napok egyhangúságát, midőn csak elvétve hallottuk egy-egy éhező sármány-sereg csicsergését, vagy veréb csapat csiripelését, varjú krakogását, most a kedves pintyek, pacsirták, húrosok, zenérek éneke pótolja, költői mélységgel járulván e tarka hangverseny akkordjaihoz az «erdők királynéjának», a fülemilének bívós-bájós danája.

A virulás ez élénk nyilvánulása közt szárnyasaink szaporodására oly fontos, a megfigyelésre pedig érdekes párosodás szaka is elérkezett, madaraink farsangja, hogy e kis tollas lények is keressenek érzelmeiknek tárgyat, alapítsanak családi boldogságot s neveljenek magzatokat. Az ő kis szívük is tud érezni forrón és melegen, ők is tudják, mi az a szerelem, hűség és boldogság. Leánynezzőt tartanak a ligetek és erdők virányaiban, a légtenger végtelen szférájában, a vetések zöldelő hullámaiban, a tavak csillogó tükre fölött. Társat keresnek maguknak, ki megosztja velük e rideg élet szenvedéseit, ki velük élvezi azt a kevés örömet, mit e földi lét nyújtani képes. Bensejükben heves vágygyal röpkednek ide-oda, s ha megtalálták, kihez édes vonzalommal viseltetnek, teljes odaadással igyekeznek tetszeni a kedves előtt. Udvarolnak éneklők, repülési műtétekkel, szárny- és farkrezegetéssel, bókolással, a viziszárnyasok uszkalás- és bukdacsolással, a sasok iszonyu röpképességükkel, az éneklők bájos dallamaikkal; a hizelgés mindentéle változatait hatalmukba kerítik, csak hogy a nőtárs szívét megnyerhessék.

A szerelem e rózsás napjai azonban nem oly felhőtlenek, mint első pillanatban gondoljuk; ezeknek is megvannak árnyékai, mint mindennek e földön. A madarak közt is ismeretes a korunkban, fájdalom, naponkint szereplő csaltság, ámitás, hűtelenség, s e kedves kis lények közt is vannak csapodárok, tágszívűek, kik sokszor elfelejtik, a mit a szerelem és hűség tiszta fogalmai parancsolnak. Ilyenkor azután sértés, féltékenység, czivódás, feleselés veszekedés kerül felszínre, a mi e szép napokat némi-

és gazdag uraknál, kiknek termeibe csak szalonkabátba lehet bejutni, különösen oly fajtájú üzletembereknek, mint a minők közé ő is tartozott.

Hogy pedig az öltözés és vetkőzéssel járó idő pazarlásnak s az önhaszonleső inas

kabát is volt egy személyben s egyaránt óvta őt a hideg ellen is, a borraivalók ellen is.

Most már az olvasó mindent tud, a mit tudnia szükséges. Még azt is, a mit talán indiskréció volt tőlem elbeszélni, hogy tudni-

ellenkezőleg kötelességszerű tisztelettel viseltetett a társadalmi formák és illemszabályok követeléseiről. Hát kételkedhetnék még ebben valaki éppen kabáttitkának megismerése után?!

A kabát, . . . a kabát, ez a végzetes

Az olvasó emlékezhetik, hogy midőn a téli szalonkabátos ur az első pohár sört kiüritette, azt mondta, hogy brr! és mindjárt megjárd, hogy talán náthát fog tőle kapni.

Nos, a dolog úgy áll, hogy még többet

hol hited van. Jerünk a Vas tuskóba, annak koresmárosa művelt és szelleműs férfiu.

Ilyen s ehhez hasonló sivár gondolatok foglalkoztatták e csodálatot, sőt több: érdekes férfiut hosszú utja alatt a Józsefvárosból a Lipótvárosba.

Végre azonban megérkezett a Vas tuskóba s elfoglalhatta helyét egy bizalmas és barátságos zugban. El is foglalta s azonnal hozzá látott a sörivás munkájához.

Az első poharat egy huzamra kiüritette, de a hogy kiüritette, mindjárt megrázkódott tőle. Brr! mondá magában — nagyon hideg volt. Még meg is árthat. Még is csak számár vagy kedves barátom, hogy nem várakoz-tál kissé és nem hűtötted le magadat. Még náthát kaphatsz, pedig a nátha read nézve kétszeresen kellemetlen dolog. Ellenségeid úgy is azt állítják, hogy dűnnyögsz, s az orrodól beszélsz. Ez rágalom ugyan, de olyan sokan beszélik, hogy a bolond emberek végre is elhiszik. Ej, már meg van, gyógyítsuk homeopathice, pincér sört.

A míg a téli szalonkabátos ur eként gyógyíttatja magát, mondjuk el röviden, hogy kiről van szó, mert az olvasó szeretné tudni, hogy kivel van dolga.

Egy eredeti, egy furfangos uraságról, ki föltette magában, hogy komoly munka nélkül könnyedén éli le világát s élni fog az emberek gyöngeségeiből és hiúságaiból. És e szándékát szerencsésen keresztül is vitte.

És felcsapott képkiadónak. Megindított egy pantheont híres, nevezetes és jeles emberek arcképeiből s iratott hozzá dicsérő és magasztaló cikliket irodalmi bohémie-ekkel, ezekkel a szerencsétlen szegény ördögökkel, kik megrendelésre dolgoznak s tolluk pár forint „tisztelet“-díjért magasztalásra és ócsárlásra egyaránt készen áll.

Gyakorlási fufanggal járt el dolgában, s úgy állította fel lépvezzőit, hogy a jelentéktelen közepszerűségek is gyanu és aggodalom nélkül rászálhassanak. Kiadta néhány igazi jeles és nagy férfunak arcképét, hogy azután kiadhassa oly emberekéit is, kik szeretnék magukkal és a világgal is elhitetni, hogy ők is a rendkívüliségek közé tartoznak, s erre úgy vélik, már az is nagy lépés, ha képtük ily környezetben jelenik meg.

S hogy ezt elérhessék, hát ha kívánják még pénzt is készek fizetni. És ezt a téli szalon kabátos ur nem csak kívánta, de egyszersmind megkívánta. Hogy ne kívánta volna, hisz egyenesen abból élt az isten adta.

Ez kétségkívül nem nagy fáradsággal járó munka, nem kell egyéb hozzá csak egy kis ügyesség, egy kis kis rábeszélő képesség, egy kis előítéletnélküliség s egy kis felülemelkedés a szende arcképvás és tul szemérmesség naiv színvonala fölé.

És e képességek mindegyikéből éppen elegendő mennyiség volt a téli szalon kabátos urban. Meglehető eredménnyel folytatta is üzletét sok sok éven át és a nagy és nevezetes emberek arcképeiből egész galériával ajándékozta meg az utókort.

De mind ez itt csak mellékesen legyen mondva. Itt most tulajdonképen egyébről van szó. Arról jelesen, a mit az olvasó a czim után joggal vár, hogy tulajdonképen miért téli szalon kabátos ur ez a téli szalon kabátos ur?

Egy merész és eredeti ötlete következtében, mely őt egy lépéssel a nagyobb szabású felfedezők sorába emelte.

Ugyanis hivatása azt hozta magával, hogy gyakran tegyen látogatásokat nagy

világ borra valóra igényt tartó segédkeze-seinek egyszer mindenkorra véget vessen, kikombinált magának egy oly szalonkabátot, mely vattával jól kibélelve kettős hivatásnak tett eleget. Téli kabát is volt, szalon-



és gazdag uraknál, kiknek termeibe csak szalonkabátba lehet bejutni, különösen oly fajtájú üzletembereknek, mint a minők közé ő is tartozott.

Hogy pedig az öltözés és vetkőzéssel járó idő pazarlásnak s az önhaszonleső ins

kabát is volt egy személyben s egyaránt óvta őt a hideg ellen is, a borraivalók ellen is.

Most már az olvasó mindent tud, a mit tudnia szükséges. Még azt is, a mit talán indiskréció volt tőlem elbeszélni, hogy tudni-

illik, a nyári szalonkabátja zálogban van, de tennem kellett, mert különben könnyen excentrikus embernek tarthatná őt valaki hogy nyári melegben istéli ruhát visel.

Pedig ő nem volt excentrikus ember

! kabát! . . . Sok ideig jó szolgálatokat tett neki, de tett egy nagyon gonoszat is és éppen a mai napon. Vagy talán éppen ez volt a legjobb szolgálata, a midőn annyira felhevítette és megizzasztotta.

kapott, mint a mennyitől tartott. Nem náthát, hanem valóságos tüdőgyuladást kapott és pedig oly konok és kegyetlen tüdőgyuladást, hogy szegény fejéért éppen ma tartották meg a ha'ottí istentiszteletet a szent Ferencz-rendiek templomában.

En pedig elbeszéltem rövid élet történetét, mert meg vagyok győződve, hogy a „Szemle“ olvasói közt nem egy van, a ki itt-ott valahol személyesen is találkozhatott a téli szalonkabátos urral, a kinek magának talán sokkal jobb odalent.

## SPORT.

### Párbaj a madárvilágban.

— Chernel Istvántól. —

Most, mikor a tavasz lanyha fuvallatai az egész mindenséget új életre ébresztik s a dermedés korát vidám élet és fejlődés váltja föl, vándor szárnyasaink is megtértek nagy utjokból, újra benépesítve a rügyező erdőket. Mindenfelé éneket és esicsérgést hallunk, a dalosok versenyre kelnek hogy a természet föltámadását méltó ének-léssel hirdessék. A komor téli napok egyhangúságát, midőn csak elvétve hallottuk egy egy éhező sármány-sereg esicsérgését, vagy veréb csapat esiripelését, varjú krakogását, most a kedves pintyek, pacsirták, hűsok, zenérek éneke pótolja, költői mélységgel járulván e tarka hangverseny akkordjaihoz az „erdők királynéjának“, a fülemilének bütyös-bájos danája.

A virulás ez élénk nyilvánulása közt szárnyasaink szaporodására oly fontos, a megfigyelésre pedig érdekes párosodás szaka is elérkezett, madaraink farsangja, hogy e kis tollas lények is keressenek érzelmeiknek tárgyat, alapítsanak családai boldogságot s neveljenek magzatokat. Az ő kis szívük is tud érezni forrón és melegen, ők is tudják, mi az a szerelem, hűség és boldogság. Leánynezőt tartanak a ligetek és erdők virányaiban, a légtenger végtelen szférájában, a vetések zöldelő hullámaiban, a tavak esülőgő tükre fölött. Társat keresnek maguknak, ki megosztja velük e rideg élet szenvedéseit, ki velük élvezi azt a kevés örömet, mit e földi lét nyújtani képes. Bensejökben heves vágygyal röpkednek ide-oda, s ha megtalálták, kihez édes vonzalommal viseltetnek, teljes odaadással igyekeznek tetszeni a kedves előtt. Udvarolnak énekekkel, repülési műtétekkel, szárny- és farkkrezgetéssel, bókollással, a víziszárnyasok uszkálás- és bukácsolással, a sasok iszonyu röpülőképességükkel, az éneklők bájos dallamaikkal; a hízogcs mindenféle változatait hatalmasba kerítik, csak hogy a nőtárs szívét megnyerhessék.

A szerelem e rózsás napjai azonban nem oly felhőtlenek, mint első pillanatban gondoljuk; ezeknek is megvannak árnyékai, mint mindennek e földön. A madarak közt is ismeretes a korunkban, fájdalom, naponkint szereplő esalfáság, ámitás, hűtelenség, s e kedves kis lények közt is vannak csapodárok, tágszívűek, kik sokszor elfelejtik, a mit a szerelem és hűség tiszta fogalmai parancsolnak. Ilyenkor azután sértés, féltékenység, ezivódás, feleselés veszedék kerül felszínre, a mi e szép napokat némi-

ellenkezőleg kötelességszerű tisztelettel viseltetett a társadalmi formák és illemszabályok követeléseiről. Hát kétkedhetnek még ebben valaki éppen kabátjának megismerése után?!

A kabát, . . . a kabát, ez a végzetes

Az olvasó emlékeztetik, hogy midőn a téli szalonkabátos ur az első pohár sört kiüritette, azt mondta, hogy brr! és mindjárt megjött, hogy talán náthát fog tőle kapni.

Nos, a dolog úgy áll, hogy még többet

leg befelhősíti. Habár a madárvilág életében minden évszakban fordulnak elő összekocczanások és kötekedések, a küzdelmek és versengések szezonja mindenkor a tavasz marad, midőn a féltékenység kigyói, az izgatók, kik e kis sziveket szétmarczangolni és megmételtyezni törekszenek.

Igaz ugyan, hogy legtöbb esetben az ily érdekelkenekések egy-két tollhullatáson, egy kis megcsipdesésen kívül komolyabban nem végződnek, vannak azonban esetek, mikor a fellángolt harag ezzel nem elég-szik meg és vért kíván, addig az ügyet elintézve nem látja, míg ellenfelének szivecskéje dobogni meg nem szűnik.

E küzdelmek — per analogiam beszélve — szárnyasaink párbajai, bajvívásai, melyek, minthogy a párbaj most annyira divatos a világon, megérdemlik, hogy velük tüzetesebben foglalkozzunk.

Ha ugyan e küzdelmeket párbajoknak nevezzük is, távolról se szabad gondolnunk, hogy itt valamely rendszer uralkodnék, melynek szabályai szerint folya vivás; ellenkezőleg: hirtelen fellobbanás műve s a sértest nyomban elégtételadás követi, versenyre kelés a győzelemért. A him régi, tán már éveken át birt hitvese mellett udvarlót vesz észre, féltékenysége lángot fog, dühös csi-csergéssel, szárnyát, farkát rezegtetve neki megy a hivatlan vendégnek s csőrével, láb-karmocskáival akarja előtte jogtalan magaviseletét felfedni. Ha pedig egy éves nőczéről, «eladó madárkisasszonyról» van szó, megesik, hogy ennek is, annak is tetszik a világba lépő, kecses mozdulatokban udvarolnak a madárdandy-k, ugrálnak, repkednek előtte, énekelnek, a mint csak tehetségük engedi. Végre egyik megnyeri a néző figyelmét, sok epedés után meghallgatást nyer, természetesen nem kis fájdalomra a másik vetélytársnak, ki megaláztatásában mélyen megsértődve a küzdőterre hívja versenytársát s a csőr határozza meg egyéni bátorsággal, ki legyen az imádott birtokosa.

Végig tekintve a madárvilág családjain, alig tudunk egyet, hol a szív, szelidség annyira előtérben volna, hogy még párosodás ideje alatt se kötekednének tagjai s még az ártatlanság jelképe, a galamb is igen hevesen támad vetélytársaira szerelme időszakában s bátran űzi el a kíváncsit, ki csókolózásaiból magának is kíván egy részt. Leghevesebb, bár nem vérengző bajvivók, a *verébfajúk* s igen jól jellemezte őket Brehm, mikor azt mondá: «Az ő életük két részre oszlik: küzdelemre és szerelemre». Ők mint félig-meddig házainkhoz tartozó állatok folyton szemünk előtt vannak s naponkint kinálkozik alkalom látni czivódásaikat, verekedéseiket, nemcsak párzás idején, hanem az egész éven át. Hangos csiripeléssel, önmagukból kikelve rohanak a sértett felek egymásra s annyira összebonyolódnak, hogy labdaként esnek a földre. Küzdelmüknél többnyire bajtársaik is jelen vannak egy-két példányban, akár csak párbaj-segédék gyanánt, s a győzelem eldöntéseig maradnak a vivóknál; sőt ha a dolog komolyabb fordulatot venne, a gyengébbnek segítségére szintén beleavatkoznak s gyorsabban véget vetnek a kölcsönös csipdezésnek. *Erdei pintyünk* szerelmében szintén igen féltékeny és heves madárka s még költési munkája közben is éberén őrködik fészke környékén s jaj

annak az idegen madárnak, ki valahogy közelíteni mer családi szentélyéhez. Szint-ugy dühös feleselők a *tengelicz*, a *magnyító pinty*\* (*Coccothraustes vulgaris*. Pall.) a *zöldike pinty* (*Ligurimus chloris* Koch.) s a *girlicz pinty* (*Serimus hortulamus*. Koch), mely utóbbi különösen fellobbanó vérű madárka s elszántan támadja meg ellenfelét, nem nyugodva addig, míg jó messze nem üzte. Ekkor azután visszatér párjához, vidám éneket hallatva fölemelkedik bizonyos magassáig, majd lebegve ereszkedik ismét alá s szárnyait lógatva tánczolja körül nőczéjét.

Hasonló bókolást és mozdulatokat visznek véghez a *zenérek* némely fajtái, a *billegények*, a *veresfarku zenérek*, a *lombzenérek*, a *gébicsék*, *pipiskék*, *sziklárok* (*Laxicolidae*) szintén bátor veszekedők, csak hogy a gébicsék már inkább parasztosak és durvábbak, míg az utóbbiaktól bizonyos finomságot még küzdelmeikben se lehet elvitatni. Dühös verekvő a *seregély* is. Minthogy saját tapasztalatu példát nem tudok, *Müller K.* jeles német ornitológust beszéltem magam helyett. «Kertemben egy vén him seregély nyilvánítá választotta előtt örökifju érzelmeit, részint heves bókolás és táncz, részint csacsogás és össze-vissza kevert dalkaosz által. Nem messze tőle a ház falán lévő fészekláda előtt egy fiatal him üldögélt; fejét épen magasra emelte s a ládika belsejébe kandikált. Nyilsebesen csapott az öreg, zömöktestű him utána, mikor az a ládába bujt kémlelni s elkezdődött oda benn az ötpercznél tovább tartó iszonyú viadal, kaparás, kopogás, akár valami négylábu állat ficzkándozna ott. Végre egy csőr jelenik meg, lassankint egy seregély-fej és utoljára a megtépett, össze-csippett seregély-urfi, de most se tudott szabadulni, félig lógva-lebegve mutatta csak szomorú külsejét, egyik lába még benn maradt. Nagy nehezen még ezt is kiszabadítá s majdnem önkivületben távolgott odább, s a levegőben uszkáló tollesomók hagytak csak a kétségbeesett párbajra következtetni...» Bátor veszekedők még: a *csacsogó karics* vagy *zöldkánya*, mely ellenfelével a levegőben annyira összebonyolódik, hogy bukfenczezve esnek a földre s itt fejezik be párviadalukat. A *vizicsibék* (*Gallinulae*. g. R. Gr.) és a *guratok* (*Rallinae* g. R. Gr.) a vízszinén futva, locogva támadják meg ellenségüket és elszántan kergetik el fészük környékéről. Merészségük annyira megy, hogy az odatévedt házi-rézcékbe is belekötnek s elriasztják, sőt a ludakat is megijesztik vakmerőségükkel. A legismertebb párbajozók közé tartoznak a *tyuk-neműek* s nem ok nélkül nevezik párosodási idejüket dürgésnek, mintegy megkülönböztetésül többi szárnyasaink szerelmi időszakától, mert ők valóban egészen a végletig mennek hevesességükben és veszekedésükben e rózsás napok alatt. A fajok, fácsányok gyakran véres viadalai minden vadász előtt eléggé ismeretesek s nem szorulnak bővebb ismertetésre.

Daczára annak, hogy a fürj — mint igen valószínű — többnejűségben élő s a nőczék iránt igen udvariatlan magaviseletű madár, mint féltékeny szerelmes és heves küzdő már a régiek előtt is ismeretes volt. Az ő korban Dél-Európa városaiban külön

«fürjjáték-viadalok» rendeztetek s itt a kakasok élethalálra vívtak s nem végezték párbajukat addig, míg egyikük a küzdőhelyen nem maradt. A kakas, udvaraink e büszke fejedelme, kiváló harcziassz természetéről szintén hirhedt.

Mikor Temisztokles a perzsák ellen vonult, két kakast látott serege előtt viaskodni. Ez annyira megtetszett neki, hogy Aelian szerint, nemsokára elrendelte Aténben az ilyen művi játékokat. A bajvivókat ingerlés végett foghagymával etették s később sarkantyukat is kötötték lábaikra. A rómaiaknál szintén szerepelnek e játékok, azonban ők már más kisebb madarakat is alkalmaztak. A keresztény tanítók hasztalan keltek ki e játékok ellen, átmentek azok a középkorba is s Angolországban, Spanyolországban, Olaszországban, Németalföldön terjedtek el. Angolország a rómaiak révén ismerkedett meg e játékokkal s bár többször eltiltattak, VIII. Henrik újból behozta az évi népünnepek szórakozásai közé. Szerepelnek még a kakasviadalok Kinában, Perzsiában s az indiánok közt Amerikában. Peruban e század közepén még annyira divatosak voltak a kakasviadalok, hogy Limában külön czirkusz volt e játékok számára (*Colises de Gallos*). A vállalkozók az államtól bérelték ez arenát, s az állam alprefektusa mint megesküdt bíró szerepelt, a ki a viadal végeztével a győzelem meghatározásánál döntő ítéletet mondott. A kakasoknak hátsó karmát leszokták fűrészelni s helyébe egy 4—6 cm. hosszú kést kötöttek a lábra. Sokszor az első összezapás után is halálos sebet ejtenek egymásra, mégis végkimerülésig küzdenek.\*

Bátor és szintén többször viaskodó madarak a *ludak*. «Ha gunárom előbb haragos volt — beszéli *Cornély* — most szinte dühöngő. Egy darut, mely utjába akadt, elszántan támadott meg s habár az oda siető szolga szét akarta a küzdőket választani, mire odaért, a daru nem volt már életben. Ejen át egy másik daruval volt együvé zárva az istállóban; reggelre azonban ezt is egészen összevagdálva találtuk föl». Így házi ludaink. A szabadban élő gunárok szintén verekedő természetűek, főleg elmondhatjuk ezt az Európában is néha megforduló *nilusi ludról*, (*Chenalopex aegyptiacus*.) melyről érdekes adatot jegyzett fel A. K. Brehm: «Egyes gunárok nemcsak a mocsár rézcéit igázzák le, hanem nagyobb ludfajokat is legyőznek, egyre merészebbek és vakmerőbbek lesznek, nem félnek a többi állatoktól s végül még az embert is megtámadják. Ha egy ily gunár közelébe egy másikat bocsájtunk, ragadozó madár módjára veti magát a betolakodóra s oly gyorsan mint csak lehet, ártalmatlanná igyekszik azt tenni. Csőrívágásokkal és szárnyütésekkel nem tudja megölni; azonban vízbe fojtás által elemésztí. T. i. mikor ellenét már annyira elbágyasztá, hogy az ellenszegülés nélkül hagyja a győzött hátára lépni, csőrével nyakszirten csipi s fejét addig tartja víz alatt, míg a megfuladás bekövetkezett».

A hatyuk közül legmerészebb az *énekes hatyuk* s ugyancsak az előbbi kitűnő természet-buvár írta, hogy a mocsárban összekerült énekes és *néma hatyuk*

\* Debreczen vidékén „kosorru veréb“.

közül az elsők az utóbbiakat mindenkor elűzték.

A *gázlónemüeknél* is több féltékeny természetű madárral találkozunk, melyek gyakorta jönnek oly helyzetbe, hogy csőrüket igénybe venni el nem mulaszthatják. Így az alföld és róna jellemzetes lakója, a *gólya* gyakran keveredik fészke miatt harcra, a *küldők* (Totaminae g. R. Gr.), *vibiczek* (Tringine g. R. Gr.) szintén heves kötekedők. Az utóbbiak közt főleg a *bajnok vibicz* (Mrchetes pugnax L.) tavaszi küzdéseiről annyira nevezetes madár, hogy névjelzője is e tulajdonságából eredt. Ők vándorutjokból visszatérve, egész tornákat és a középkori lovagjátékokra emlékeztető bajvívásokat rendeznek a tavak partján bizonyos meghatározott helyen, melyet azután küzdelmeikkor állandóan fölkeresnek és látogatnak. Néha több pár is egyidőben harcol egymás mellett, elkeseredve és bátran. A párbaj náluk egyedi sajátság s a természet is segítségükre állott, mikor tavaszkor a himeknek toll-karimát növeszt nyakuk köré s fejüket pikkelyes paizsszerű szaruhártyával látta el. A *szalonkák* tavaszi huzáskor szintén hamar egybekapnak s gyakran van lesen alkalmunk két egymást hosszucsőreikkel bökdösve, csipdesve üldöző himet látni a cserjés fölött. Ők tehát valódi rapir-vívók.

Az eddig elősorolt madarak párbajai a párosodás idejében, tavasszal állandóan előfordulnak s mindig csak féltékenységből, melyet a szerelem lobbantott bennük lánggra, veszik eredetüket. Vannak azonban esetek, mikor a féltékenység és szerelem semmi szerepet se játszik azok előidőzésében, hanem egészen más érdek, akár azt mondanám sokkal prózaiabb dolog. Ha a madár rövidséget lát étkezésében, tartózkodási helyében, alvóhelyében, mely hátrányt egyik fajtársa vagy rokona okozza neki, rögtön elégtételt kíván tőle szemtelenségéért s erővel kényszeríti jogtalansága abbahagyására. Párbaj-okok gyanánt szerepelnek tehát még madarainknál: az irigység, birtokháborítás, tolvajlás s egyéb egyéni sérelmek, melyekről talán nekünk embereknek nem lehet biztos tudomásunk; s végre azután köztük is vannak némely örökké kötekedni és fészkelődni szerető békebontók, kik minden ok nélkül czivódásba ereszkednek a szelidebb, békés természetűekkel.

A *sajkó* és *karvaly*, ha zsákmány-vadászaton oly közel érnek egymáshoz, hogy egyik a másikat zavarja, irigységből egymásnak esnek s addig nem nyugszanak, míg mindkettőjük kezdi a viadal sebeit fájlalni. A varju és *vércse* szintén gyakran megtépik kölcsönösen tollruhájokat, vadászaton háborgatván egymást.

Legsarkalatosb ösztöne lévén az állatnak a *táplálkozási* ösztön, természetes, hogy ennek követelményeit minden erővel ki akarja elégíteni. Az egyik egy izletes falatot szemelt ki magának, a másik el akarja előle kapni: kész a perpatvar. Kisebb madarainknál az enemű párbajok ritkán vesznek végzetes fordulatot, de nagyobbaknál, vadabb természetűeknél gyakran folyik vér is. A *szakállas keselyű* (Gypaetos barbatus L.) ifjan nevelve föl, meglehetősen megszelidül s ápolója iránt hűséggel viseltetik, mint ezt Baldenstein, Amstein és Girtanner tapasztalták. Hogy azonban ételkérdéseknél

mások iránt mennyire önző és fellobbanó, azt viszont *Salis*-nak volt alkalmam megfigyelhetni. Neki ugyanis már egy évnél tovább volt birtokában egy szakállas keselyű, közönséges héjával (Astur palumbarius L.) összezárva, melyek jól összefértek s nem vétettek egymásnak. Egy lakmározásnál azonban a héja bizonyos falatot akart vele megosztani, mire a keselyű haragra lobbant, megtámadta ellenfelét, ki daczára, hogy a támadást ijedés nélkül fogadta, nemsokára halva feküdt a kalitka alján, s a győztes mintha semmisse történt volna, tovább falatozott.

Közönséges okai a czivódásoknak a lakás-elfoglalások, alvóháborgatás, mint ezt a veréb és fecske közt, a sűrűségekben társasan alvó madarak kötekedéseinél többször láthatjuk. Furcsa ellenkezés fejlődik ki, ha a *kis harkály* háló-lyukát veréb foglalta el s a megkésett komoly harkályocska mitse sejtve tér lakába. Mikor nagy meglepetésére a szemtelen idegent észreveszi, a flegmatikus, semmi gonosz szándékot nem kóholó madár nem tudja hamarjában mit tegyen. Ekközben azonban a verébszemtelenség érzi magát sértve, csipogni kezd segítségért folyamodik társaihoz, hogy édes szunyadása háborítóját közös erővel utasítsák el. A közelben bóbiskoló pajtásoknak mi kellene több, hogy valakit kidobjanak! Érdekes hec-z. Egy perc alatt talpon van az előbb még alvó veréb-csapat s hangos csipogással, kofálkodással, így meg úgy tárják fel a magán segíteni nem tudó szerény favágó előtt hallatlan vakmerőségét. A szegény jobbra-balra nézeget, mit jelentsen e lárma, ő senkit se bántott, gondolja magában, ezt nem értem, igazán nem. A verebek azonban nem nyugosznak; a «szemesnek áll a világ» elvét követve, a lassankint magához térő s a helyzetet érteni kezdő harkályt diadalittasan üzik odább. Szegény harkályocska! az erdők szorgalmas napszámosa, néked rossz álmaid lehettek.

Ragadozó állat által megtámadott magzatait néha elkeseredten védi a hű madáranya s szintén a többször észlelt példák közé tartozik az efféle párbaj. Sőt magunknak is alkalmunk volt egy elszánt bajvívás tanujaként szerepelhetni, mely egy nyul-anya s szürkevarju közt vivatott. Hasonló érdekes bajvívást közöltek nyul és varju között Pesthy, és egy névtelen a «Vadászlapban»\*, sas és szarvas között «Scottsman» strathglassi levelezője; s végre egy ölyv és menyét között előbbi jeles szaklapunkban szintén egy névtelen\*\*.

Két vérengző madárról kell még bővebben megemlékeznünk, mint a melyek épen nem állnak különben gonosz hirben: a *szén-czinkéről* (Parus major L.) és a *harisról* (Crex pratensis. Bech.) Senki se hinné, hogy ez ártatlanoknak látszó, inkább szelid madarakban, mily kegyetlen tulajdonságok laknak.

Mint kis fiu, mikor késő ősszel tökma-gon naponkint több czinkét fogtam, a sok közül egy két szebbet megtartván magamnak, a többit eleregettem, előbb azonban tarkukat kissé megnyirtam s örültem, ha a kíváncsi többször is a csapdába került. A fogott czinkéket nagy kalitkába zár-

tam össze s gyermeki kedvvel néztem az örökké vidor, fürge madárcák játékait. Nagy volt azonban csodálkozásom, mikor a teljesen ép egészségű madarak egyikét másnap meghidegültten találtam a kalitka alján. S ez még igen sokszor előfordult; valahányszor több czinkét zártam egybe, másnapra egy mindig dögölve volt. Akkor okát e feltűnő dolognak természetesen nem tudtam felfogni, később azonban megvizsgálván a hullácskákat, rájöttem, hogy a szegénykékeknek fejük van bezuzva s a gyilkosok nem lehettek mások, mint saját fajtársai. A szén-czinkék tehát, ha nem is mint Brehm mondja, hogy «az erősebb a gyengébbnek koponyáját bezuzza, hogy *legkedveltebb csemegéjéhez, a velőhöz jusson*», hanem féltékenységből, velük született czivakodó s boszuálló természetüknél fogva követik el e szörnyű tetteket. A küzdelemben a győztes végesapása, hogy ellenfelének koponyáját bezuzza. A harisról szintén ez a vélemény van elterjedve s érvekkel támogatják ezt Neumann, Vodziki és Brehm. «Valószínűleg ő is a leggaládabb fészekpusztítókhöz tartozik», írja az utóbbi tudós, ki nemcsak kalitkában élő harisokat bélyegez meg a «vérszopó» jelzővel, hanem a szabadban élőket is azzal illeti. Érdekes megfigyelést tett *Wodziki*, ki egy harist több más madárral tartott egy ketreczben, s kinek szemei előtt rétjeink e kerregő madara egy veresbegyet csőr-vágással illett s a felbukott áldozatot el is költé. Megengedve ezt, még se vagyok hajlandó hinni, hogy harisunk a szabadban is üzné e gyilkos szereplést s ha néha észlelték is ily véres tetteket, inkább természetével járó sajátságának, vele született czivódó hajlamának, némelykor fellobbanó példájának kell azt mérlegelnünk, nem pedig szokásának tartani, melyet nap-nap után gyakorol. Többször találtam harisokat úgy, hogy közvetlen mellettük szürke sármányok, pacsirták is rebbentek föl; már pedig ha a haris ragadozó mesterségét mindenkor gyakorolná: a kisebb madarak ellenségüktől nagyobb távolban maradnának. Néhány nedves évben, mikor a harisok felette nagy számban települtek vidékünkre, e sajátságukra különös figyelemmel voltam, de arról, hogy a főntebb említett rablásokhoz hasonló dolgokat vittek volna véghez, meggyőződést nem szereztem.

Az említett madár-párbajoknál főfegyverként a csőr és karom szerepel; két esetről van azonban tudomásunk, mikor tényleges verekedés nem fordul elő, hanem az ügy tehetségeik versenyével döntenek el. Így ismeretes a fülemiléről, hogy egy nőczének közösen udvarló himek, szerelmük tárgyát éneklésüktől teszik függővé s farkas-szemet nézve, el kezdenek dalolni szebbnél-szebb, bájosnál-bájosabb dallamokat, érző szívük legfőbb érzelmeit öntik lágy akkordokba és szivből szivhez szálló énekbe. Mikor a verseny megszakad, a győző elnyeri boldogságát, a leverte félnek — monda szerint — más vidékre kell költöznie, száműzve régi bokraitól, idegen vidéken panaszkodó el bánatát és szégyenét. Voltak esetek — jól jegyzi ezt meg Lakatos K. derék ornitológunk\* — mikor ily énekversenynél az egyik oly igen megerő-

\* IV. évf. 17. sz. 18. sz.

\*\* VI. évf. 11. sz.

\* A kiválóbb énekes madarak daláról. Szemle II. év. 10. sz.

tette szervezetét, hogy halva esett le a fágról — kis szive meghasadt!

Érdekes versengést folytatnak párosodás alatt nőczeitük a *nyaktekercsek* (Junx torquilla L.) is, az erdők ez igazi bohócjai. Az ő párbajuk nem más, mint hogy vetekezve törekszenek arcukat minél jobban eltorzítani, fejüket minél gyorsabban és jobban fordítgatni s elcsavarni. Szóval, ők egész komédiákat visznek véghez s a legügyesebb arczfintorgatóé a győzelem. *Liebe* ugyancsak e furcsa szokást a baglyoknál, e tollas filozófjainknál is észlelte s különösen a kisebb fajuaknál tapasztalta gyakrabban.

A párbaj, «e szükséges társadalmi baj» tehát fúrge szárnyasaink és szelid dalosaink közt is el van terjedve; a közönséges sétáló vagy a külső természeti élettől nem törődő persze nem oly gyakran találkozik vele; a megfigyelőt azonban vizsgálódásai közt gyakran érdekesen lepi meg.

### Lótenyésztés és versenyek.

A budapesti májusi lóversenyek első napja rendkívül fényes és nagyszámú közönség jelenlétében kedvező idő mellett folyt le. A magas udvaron, arisztokracziánkon kívül a kiállítás megnyitása alkalmából itt időző diplomaták is végig nézték az érdekes futamokat. Az udvar részéről megjelentek a trónörökös páron kívül, Koburg herceg s neje Lujza hercegasszony, Klottild főhercegasszony (József főhg. neje) két leányával, Mária Dorottyával és Margittal, Lajos Viktor főherceg, Károly Lajos főherceg fiával, Ottó főherceggel, Frigyes főherceg, s neje Izabella.

A diplomáciai világból ott voltak: Robilant gr. olasz nagykövet, sir Paget angol nagykövet, Reuss herceg német nagykövet, Foucher de Careil francia nagykövet Bécsből.

A versenyek eredménye a következő:

I. Megnyitó verseny. Handicap 1000 frt. Távolság 1600 méter. 21-en neveztek, de csak hatan indultak, még pedig: Söllinger százados „Fortunio II.”-je, Stubenberg József gr. „Hippiá”-ja, Blaskovics Ernő „Legyes”-e, Mr. Prince „Rigó”-ja, Festetics Tasziló gr. „Vaurien”-je, Sztáray János gr. „Susan”-ja. Egy félórás startolás után (miközben Hippiá a lovasát levetette) elindultak. Erős küzdelem Suan és Fortunio II. közt. Fortunio győzött egy fél lófejjel, 2-ik Susan, 3-ik Vaurien. Totalisateur 5-re 30.

II. Egyesült nemzeti díj. 7000 frank aranyban. Távolság 1600 méter. 22 nevezés közül futott 5 ló, Blaskovics Ernő 2 lova: Buda gyöngye és Harcos, Sztáray János gr. Buzgója, Üchtritz Zsigmond b. Kontja s mr. Vineá Charleyje. A közönség nagyon kíváncsi volt Blaskovics lovaira, főképp Budagyöngyére, melynek Kincsem az anyja. De a Kincsemvér ezuttal cserben hagyta az éreklődőket, mert Budagyöngye legutolsó lett. 1-ső Charley, 2-ik Kont. Totalisateur 5-re 34.

III. Kétévesek versenye. 1000 frt. Tér 950 méter. Futott 22 nevezés közül 12 ló s pedig: Batthyány Elemér nev. Blaskovics Bertalan Arulója, Festetics Tasziló Hildája, Jankovics Gyula Nessi Etti-je, Kégl Pista Si-je, Princes mr. Mirandolá-ja, Söllinger százados Aniná-ja, ugyanannak Bilanz-ja,

Stubenberg gr. sötét pej ménje, Sztáray János gr. Riadó-ja, Üchtritz Zsigmond br. Dénár-ja, ugyanannak Satanellája s Woot Elektric-je. Vesződéses startolás után szépen beérkeztek. Első lett Grell Istv. ferencvárosi korcsmáros lova, de minthogy erről kiderült, hogy valamelyik Andrassy-istálóból kikerült telivér, a díjat mint második Szinák János kapta meg, a harmadik Kovács István lett.

V. Gátverseny. Tiszteletdíj 800 forint értékben és 1500 frt készpénzben. Tét 2400 méter. Tíz nevezés közül futott: Fáy Halász Gida Munkása, Nimptsch hadnagy Rosendorn ja, Schossberger Nándor Sturm-vogel-ja s gr. Esterházy Miklos Idealist-je. Igen sikerült futás után elsőnek érkezett Idealist, második Munkás, harmadik Sturm-pen beérkeztek. 1-ső Hilda, 2 ik Mirandola 3-ik Riadó. Totalisateur tizenegyszeresen fizetett, 5-re 55.

IV. A mezei gazdák versenyére kiállt 15 parasztleány, egyik másik bizonyos piszkos ingben, de valamennyi nyereg nél-vogel lett. Totalisateur 5: 20.

VI. Akadály-verseny. Államdíj 2000 frk aranyban. Táv. 4800 m. Csak két ló futott. Jékey százados Karthagó-ja s Nimptsch hadnagy Newbrook-ja. Karthagó könnyen nyert. Totalisateur: 5: 7.

### Nyári ügető verseny-propositiók.

I. nap. Augusztus 23-án. Vasárnap, d. u. 4 órákor.

(A pálya egyszer körül közepén mérve 750 méter.)

I. Wenckheim-emlékdíj. Egyes verseny. Adva aláírás utján. Belföldi 1882. évben ellett mén vagy kanczáknak. Pálya kétszer körül. 1-ső díj 1000 frk, 2-dik díj 3000 frk, 3-dik díj 200 frk.

II. Nagy államdíj. Kettős fogatok. Magyarországon ellett és nevelt, magyar honpolgár tulajdonában levő ménnek vagy kanczáknak. Kétszer nyerni háromból. Pálya mindig hatszor körül. Külön díj a kétszer nyerőnek 3000 frank és egy mezőhegyesi kancza. A második legjobban helyezett lovaknak külön díj egy bábolnai kancza. Ezenfelül a három első indításnál: 1-ső díj 400, 2-dik 400, 3 dik 300 frank.

III. Tétverseny. Egyes fogatok. Belföldi lovaknak tiszteletdíj.

IV. Négyes fogatok versenye. Hosszabb distantia. 1-ső, 2-dik, 3-dik, tisztelet-díjak.

V. Fiaker-verseny. Budapesti rendes állomáshelylyel bíró fiaker-fogatoknak. Pálya háromszor körül. Hat indul vagy nincs verseny. 1-ső díj 150 frt, 2-dik 60, 3-dik 20, 4-ik 10 forint.

II. nap. Augusztus 27-én Csütörtökön d. u. 4 órákor.

I. Belföldi tenyészverseny. Egyes pálya, 4-szer körül. 3—6 éves belf. mén vagy kanczával. 1-ső díj 600, 2-ik 300, 3-dik 100 frank.

II. Internationális egyes verseny. Pálya négyszer körül 1-ső díj 700 frank, 2-dik 200 frank, 3-dik 100 frank.

III. Hazafi díj. Adva aláírás utján. Egyes Magyarországon 1881. évben ellett és nevelt magyar honpolgár tulajdonában levő lóval. Kétszer nyerni háromból, pálya mindig hatszor körül. 1-ső díj 2000, 2-dik díj 600, 3-dik 300 frank.

IV. Eladó verseny. Egyes fogat, mén vagy kanczával. Pálya 4-szer körül. 1-ső díj 700, 2-dik 200, 3-ik 100 frank.

V. Vigasz-verseny. Egyes, belf. lónak, mely eme két versenynap valamelyikén indult, de első díjat nem nyert. Pálya 3-szor körül. 1-ső díj 500, 2-ik díj 300, 3-dik díj 100 frank.

\*

A nyári ügető-versenyek mindkét napjára nevezési határidő, a mennyiben magában a propositiókban más intézkedés nem foglaltatik. 1885. évi augusztus 13-án déli 12 óra.

A magyar országos lókiállításra eddig történt bejelentések száma igen szép reményekre jogosít. April hó végéig közel 600 lovat jelentettek be.

A bécsi tavaszi versenyek harmadik napja (a két elsőről mult számunkban emlékeztünk meg) elég érdekes volt, habár az egyes futamokban nem is indult oly sok ló mint az előző napokon. A Kisbér versenyben „Buzgó” Sztáray grófnak e kitünő háromévese aratta a diadalt még pedig jó hírű versenytársak ellenében. A Handicapban igen érdekes küzdelem tárult a nézők elé. Üchtritz báró ménje „Galante” mérközött Kate Greenawayal s félhosszal meg is verte. A gátversenyben „Munkás” ismét diadalmaskodott, szaporitva a magyar lovaknak eddig is szép számú győzelmét.

A negyedik napon szép verőfényes idő mellett nagyszámú s előkelő közönség gyűlt össze a gyepen, köztük az épen itt időző svéd király is s az udvar több tagja. A nap fő eseménye a jobb háromévesek első nagy mérközése volt a II. osztályu államdíjban. „Buzgó” és Blaskovics Ernő „Harczosa” állottak egymással szemben. A szép erőteljes pej ménhez „Harczos”-hoz többen fűzték reményüket mint ellenfeléhez s a mérközésből mégis „Buzgó” került ki győztesnek. A Rondeau-versenyben „Patria”, a Handicapban „Valerianus”, a gátversenyben Schossberger N. „Carbol”-ja győzött.

Az ötödik napon ismét három szép díjat vittek el a magyar lovak. Ezek: Podmaniczky Géza báró „Kakuk”-ja, Jékey százados „Babett”-je az eladó gátversenyben és Schossberger N. „Karthagója” a Duna-akadályversenyben. Érdekes volt a Kincsem-Handicap, melyben Mayer Arthur „Millerjung”-ja könnyen győzött.

A hatodik nap legérdekesebb futama a Lusthaus-versenyben volt. Itt ugyanis az első futam alkalmával holtverseny támadt Söllinger százados Anná-ja és Podmaniczky Géza br. „Kakuk”-ja közt. Mindenki feszült figyelemmel nézett a második döntő futam elé, melyben „Kakuk” négy hosszal verte meg vetélytársát. A gátversenyben elsőnek Jékey százados Babette-je érkezett be elsőnek tíz hosszal, az aprilisi akadályversenyben pedig Kinsky Zdenko gr. „Valerianus”-a nyert ugyancsak tíz hosszal.

A pardubitz nagy akadályversenyt az idén október 25-ikén fogják megtartani.

### Vadászat és lövészet.

Országos lövész-ünnep. A budapesti lövész társulat május 24—28. napjain országos értekezletet tart a magyar országos lövész egyesület megalakítása végett. Ez alkalomból diszlövés is lesz s mint már említettük, a főváros 1000 frtot adott díjakra.

Ez ös-zegből 12 értékes tárgyat vásároltak ezenkívül a társulat és egyesek is ajánlottak fel díjakat. A kik az értekezletben részt akarnak venni, ebbeli szándékukat tudassák május 10-ig Radocza János fő lövészmeisterrel.

Kégl István ur, ki indiában vadászik, egyik barátjához intézett s a Vadász és Versenylapban közölt levélben több érdekes epizódot ír le élményeiből. A derék sportsmann e nem mindennapi élvezetet nyújtó vadászatain számos nagy vadat ejtett zsákmányul. Így egy hatalmas kanpárducot gyönyörű foltokkal több hiénát s számos krokodilt a Brahma-putra partjain. Kégl István ur Trautsmann gróf társaságában június közepe táján Dél-Afrikába hajózik át, hol a még eddig kevésbé ismert vidékeket fogják felkutatni.

A hanvai pointer-kennel új katalógusa a napokban jelent meg. A katalógus 123 számot tüntet fel, mely ebek nagyobbára Hanván tenyésztve jutottak az ország különböző vidékeire.

Az állatkiállítások ideje. Az orsz. kiállításal kapcsolatban rendezendő gazdasági állatkiállítások idejét az orsz. bizottság a következő napokra tűzte ki: Baromfi és tengerinyul kiállítás május 5—10. Ebkiállítás május 5—10. Hizott szarvasmarha és juhkiállítás május 17—24. Tenyésztés május 20—30. Tenyész sertés kiállítás szeptember 1—18. Tenyész szarvasmarhakiállítás szeptember 1—10. Lókiállítás október 5—10.

## Atletika.

— Rovatvezető: Vermes Lajos. —

A kolozsvári atletikai klub versenypropozíciói. I. Sikverseny. Távolság: 100 yard (91 méter). Tét nincs.

Versenyezhetnek a kolozsvári atletikai klub tagjain kívül a kolozsvári tudományegyetem hallgatói is.

II. Bajnoki sikverseny. Távolság: 2 angol mértföld (3218 méter). Tét: 1 ezüst forint.

Három versenyzővel a verseny megtartatik. Az első beérkező díj a magyar atletikai klub ezüst érmét s a bajnokjelöltséget nyeri, a második a magyar atletikai klub bronz, érmét.

A bajnokjelölt másodizben kivivott győzelme jutalmául a bajnokjelöltséget továbbra megtartja s a magyar atletikai klub ezüst érmével díjaztatik; harmadizben kivivott győzelméért pedig arany érmet (hatvan forint értékben) ezüst serleget (kilenczven forint értékben) s a „bajnok“ czímet nyeri.

III. Gátverseny. Távolság  $\frac{1}{2}$  mért föld (201 méter), 6 sövény gát 95 cm. magasságban. Tét nincs. Díj: a Magyar Atletikai Club ezüstérme.

IV. ökölvívás (boxolás). Tét nincs. A győztes a Magyar Atletikai Club bronz-érmét és tiszteletdíjat nyer.

V. Birkozás. Tét nincs. Versenyezhetnek a Kolozsvári Atletikai Club és a Magyar Atletikai Club tagjai. A győztes tiszteletdíjat nyer.

VI. Távugrás. Tét  $\frac{1}{2}$  ezüst forint. Díj: a Magyar Atletikai Club bronzérme.

VII. Súlydobás. Tét;  $\frac{1}{2}$  ezüst forint. A győztes tiszteletdíjat nyer. A verseny-

zók egy karral, helyből dobnak és mind-egyik 3 dobást tehet.

### Általános határozatok.

1. Ezen versenyekben, a mennyiben az illető helyeken kivétel téve nincsen, csakis a Kolozsvári Atletikai Club tagjai vehetnek részt.

2. A versenyek 1885. május 17-én a polgári lövölde kertjében fognak megtartani és délután 3 és  $\frac{1}{2}$  órakor kezdődnek. A sorrendet a versenybizottság határozza meg.

3. A jelentkezések május 12-én este 8 óráig a Kolozsvári Atletikai Club titkára Kuzskó Istvánhoz (naponta déli 12 óráig Hid-utca 15 sz. a. és este a Club helyiségében), írásban lezárt borítékban adandók be.

5. A tétek összege a «Kolozsvári Atletikai Club» versenyalapját illetik. A viszályok tétjei — bánatpénz fejében — ugyanazon alap javára fordíthatók.

10. Holt verseny esetén a versenybizottság döntő küzdelmet rendel el.

11. A versenyzők részéről tehető netaláni panaszok vagy óvások a verseny befejeztével az igazgatónak azonnal bejelentendők.

Kelt Kolozsvárott, a Kolozsvári Atletikai Club verseny-bizottságának 1885. évi ápril hó 16-án tartott ülésből.

Dr. Bainter Hugó,  
mint elnök.

A «Wiener Cyclisten Club»: «Bicycle Club» — Die Wanderer; «Wiener Radfabrer Club» és Wiener Bicycle Turnen Club» apr. 26-án rendezett nagy nemzetközi versenyen az osztrák bajnoki versenyben 2000 m. Egger József V. C. „Bavaria“ müncheni club tagja nyerte meg 4 : 10 alatt. Az osztrák bajnokságot tricyclin Engelmann E. 2000 m. 4 : 38  $\frac{1}{5}$ . Bécs bajnokságát 2000 m. Engelmann E. 4 : 10  $\frac{2}{5}$ . A 10 km versenyben Gericke A 22 : 20 el ő. Eggert J. 22 : 35 második, Vermes Lajos 22 : 41 harmadik lett.

A „Wiener Cyclisten-Club” által apr. 23-án rendezett versenyek szép eredménnyel folytak le. Heumann F. 1 km. 2 : 25, Haumann F. 2 km. 4 : 27, Engelmann F. 2 km. tricyclin 4 :  $\frac{3}{5}$ . Weiner J. 10 km. 26 p. 30 mp. alatt futott be.

A „Wiener Bicycle Club” III-ik nagy nemzetközi versenyét május 3-án tartotta meg a bécsi ügöző pályán, válogatott közönség jelenlétében.

1885. apr. 28-ikán Bűnn és Bécs között nagy bajnoki országúti versenyek tartattak, 125 km. távolságot 21 versenyző közül Vermes Lajos a M. A. C. tagja 7 ó. 21. p. 9  $\frac{3}{4}$  első, Rémy Róbert a M. A. C. tagja 7 ó. 35 p. 11.  $\frac{4}{5}$ , Hillermann G. 7 : 35 : 17  $\frac{2}{4}$  alatt tették meg.

1885. apr. 30-ikán Baden és Mödlin között bajnoki országúti versenyek tartattak. A bajnoki bicycle versenyben 5 km. távolságot Rémy Róbert 12 : 19  $\frac{2}{5}$  Soeteuser S. 12 : 20 :  $\frac{1}{4}$ , Gogl L. 13 : 5. alatt tették meg. Rémy nagy arany érmet nyert.

A bajnoki háromkerék (tricycle) versenyben Vermes Lajos bajnok az 5 km. távolságot 10 : 51 : 9, Wahlisser Ferd. 10 : 52 : 1, Schwamberger B. C. A. 13 p. alatt tették meg.

# ÁLTALÁNOS SZEMLE.

## UDVAR és ARISZTOKRACZIA.

Az udvar.

Fővárosunk talán még soha sem üdvözölhette falai közt a magas udvar annyi tagját egyszerre, mint az imént lefolyt nemzeti ünnepünkön: az országos kiállítás megnyitására. A megnyitást megelőző napon az udvarnak csaknem minden tagja már itt volt Budapesten. Az uralkodóház teljes fényével eljött, hogy nagyszerűségében emelje népének ünnepét. A megnyitáson díszes kört képeztek ő fensége a király s a trónörökösök körül Albrecht és Frigyes főherczegek, az utóbbi nejével Izabella főherczegnővel, a Koburg herczegi pár, József főherczeg nejével Klotild főherczegnővel, Dorottya és Margit fenséges leányaikkal, Károly Lajos és Lajos Viktor főherczegek az előbbi fiával Otto főherczeggel. Gyöngye volna tehetségünk és felette szűk terünk e nagyszerű ünnepély leírására s ama mély hatás ecsetelésére, a melyet a trónörökös ő fenségének ez alkalommal elmondott hazafias s fenkölt gondolkodásról tanuskodó beszéde minden magyar szívében s országunk határain túl is keltett s ama hálás érzelem visszatükröztesére a mellyel nemzetünk felséges királyának és uralkodóházának e közörmében való részvételt fogadta.

Ő fensége kiállításunk megnyitására jelentőségét még inkább emelni óhajtván, az azt követő napon fényes estélyre nyitatta fel a budai várkastély ajtait. Ez alkalommal nemcsak a szokott udvari vendégek voltak hivatalosak, úgymint a főrendek, képviselők, hivatali méltóságok, hanem számos a kiállítás körül érdeket szerzett egyén is. Ő fensége igen sokakat kitüntetett meg szólításával az utóbbiak közül s a jelenlevők mindenikének jutott egy-egy szava. Szóval az egész estély cercle-ből állott. A fényes estélyen arisztokracziák is teljes számmal volt képviselve.

Ugyanazon napon ő fensége az egész délelőttöt a kiállítás részletes megtekintésére szentelte. A látogatás reggeli 7 órától délután 1-ig tartott s ez idő alatt a király fáradtságot nem ismerve bejárta az óriási kiterjedésű kiállítási terület minden épületét, érdeklél kérdezősködve, minden részlet felől s megdicsérve mindazt, a mi arra érdemes. A kíséret egy része már fáradni kezdett s elmaradt oldala mellől, ő fensége azonban szakadatlanul folytatta serény körutját. A trónörökös ő fensége is fenséges nejével együtt két ízben tekintette meg behatóan a tárlatot s számos megrendelést eszközölt. Az udvar valamennyi tagja tett hosszabb körutat, ugyanitt elismeréssel szólva a magyar ipar és művelődés meglepően gyors haladásáról.

Bár a felséges család tagjai már el is távoztak körünkből, mégis ígéretét bírjuk mind ő fenségének, mind a fenséges trónörökös párnak, hogy nemsokára hosszabb időre lesz alkalmunk üdvözölhetni őket fővárosunk falai közt.

A magyar arisztokraczia bátran elmondhatja, hogy hirnevéhez méltóan vett részt a nemzet köz-ünnepében, kiállításunk megnyitására. A mellett, hogy a nagy ünnepély legdíszesebb közönségét főuri

családaink képezték, hogy arisztokracziánk ifjuságának tetemes része volt annak rendezésében, nemes vetélkedéssel igyekeztek az itt időző magas vendégeket a hagyományos magyar vendégszeretben részesíteni. A főuraink által rendezett ünnepélyességek sorát Andrassy Gyula gróf páratlan fényű estélye nyitotta meg, melyet a trónörökösök és kintintett látogatásával. Egybe voltak itt gyűlve az összes itt időző nagykövetek, diplomaták és a fővárosi society teljes számmal. Festetics Tasziló gróf a kiállítás megnyitására napján adott fényes ebédet a külföldi főurak tiszteletére, Karacsonyi Guidó gróf pedig budai palotájában pazar fényű soirée dansante-t rendezett.

Oszkár svéd király konstantinápolyi útjából visszatérve, Budapesten utazott keresztül és felhasználva ez alkalmat megtekintette fővárosunk nevezetesebb részeit és a kiállítást is. Ez utóbbiról nagyon elismerőleg nyilatkozott az őt vezető Matlekovics államtitkár előtt.

Id. Almásy Kálmán grófot ő felsége valóságos belső titkos tanácsossá nevezte ki. A nemes gróf e kintintés alkalmából számos szerencsekívánatban részesült.

Széchenyi Imre gróf és Andrassy Mária grófnő esküvője ápril 29-én ment végbe az egyetemi templomban. Arisztokracziánk igen nagy számmal volt képviselve, a férfiak mind festői díszmagyar öltözetben. A menyasszonyt vezették: Széchenyi Géza és Andrassy Sándor grófok; a vőlegényt: Andrassy Irma és Széchenyi Mária grófnők. Nyoszolyó leányok voltak: Inkey Lili bárónő, Széchenyi Mari, Andrassy Irma, Zichy Ella és Breuner Agatha grófnők; vőfélyek: Hoyos Alfréd, Széchenyi Emil, Széchenyi Lajos, Széchenyi Géza és Andrassy Tivadar grófok. Násznagy: Széchenyi Sándor gróf tolnamegyei főispán. Mint tanúk szerepeltek: Szapary István gr., Szapary Géza gr., Döry Lajos báró, Széchenyi Gyula gr., Dessewffy Aurél gr., Mesznil Viktor b., Wenckheim Dezső és Zichy Henrik gr. A szertartást Haynald Lajos bibornokérsek végezte fényes segédiettel. Esküvő után a násznép az Andrassy-palotában dejeunerre gyűlt össze és azután a fiatal pár a vőlegény birtokára utazott.

Esküvő Bolza Géza gróf cs. kir. huszárfőhadnagy f. hó 4-én vezette oltárhoz Bánhidy Mária bárónőt a budapesti egyetemi templomban. A szertartást Haynald Lajos bibornokérsek végezte.

Halálozások. Zeyk Károly Alsó-Fehérmegye érmekében gazdag főispánja ápril 23-án elhunyt.

## EGYHÁZ.

Katolikus püspökség Budapesten. Neszveda István váci nagyprépost és felszentelt püspök igen szép eszmét pendített meg a bérmlás körútja alkalmával előkelő papi társaság előtt. Ennek a tervnek kivételével legmértőbben ilheltné meg a magyar katolikus klérus Magyarország ezredéves fennállását. Az eszme: egy önálló püspökség és káptalan létesítése fővárosunkban. Az indítványozó főpap ezer forinttal megkezdte az aláírást, az őt környező harmadfélt ezret csatoltak hozzá. Mily szép reményekkel nézhetünk a siker elé, midőn egy kis körben megindított mozgalom ily tekintélyes eredményt tud felmutatni?

Mi e nemes gondolat megszületése percében ama őszinte óhajjal járulunk hozzá, hogy keltsen az minél nagyobb visszhangot úgy főpapjaink, mint katolikus főuraink körében, értsék meg az eszme jelentőségét mindazok, kiknek tehetségében áll annak kivételéhez hozzájárulni.

A panonhalmi főapáti székre ő felsége a rend tagjai által első helyre kijelölt Vaszary Kolost, a győri főgymnázium érdemdisz igazgatóját nevezte ki. Vaszary Ferencz, szerzetesi nevén Kolos, szü-

letett 1832. február 12-én, a Benedekrendbe 1847-ben öltözött, ünnepélyes fogadalmat 1854-ben tett, pappá 1855. május 25-én szenteltetett.

Tanári pályáját 1854. őszén kezdte Komáromban, folytatta (1856 tól) Pápán, (61-től) Esztergomban, 1869. óta a győri nagy gymnáziumnak és bencés székháznak áll igazgatói és főnöki minőségben élén.

Simor János bibornok-primás fényes szertartással szentelte fel a budapesti «katolikus legényegyesület» házát és ez alkalommal két ezer forintot adományozott az egyesület céljaira. Ő Eminenciája három napon át a főváros különböző templomaiban a bérmlás szentségét szolgáltatta ki.

A tiszántuli ref. egyházkerület több napon át tartott gyűlésének legkiválóbb mozzanata a ref. egyház főpapjai főrendiházi tagságának kérdése volt, melyen Tisza Kálmán miniszterelnök, mint a nagy-szalontai egyházmegye gondnoka nagyszabású beszédet tartott. A gyűlés hosszas viták után magáévá tette a miniszterelnök határozati javaslatát, mely elfogadja a főrendiház reformjáról szóló törvény idevonatkozó rendelkezését.

A linczi új püspököt, Müller Ernőt, ápril 26-án avatta fel Ganglbauer bécsi bibornok-érsek.

Szász Károly dunamelléki ref. püspök a szlavonmelléki egyházkerületek meglátogatására utazott, honnan csak május 12-én fog visszatérni.

Halálozás. Nagy János olvasó kanonok Szent-Benedekről, ez. borchii apát, németújvári főesperes, zsinati vizsgáló, az akadémiának t. tagja 77 éves korában elhunyt.

## HADSEREG.

A májusi előléptetéseket a hadsereg rendeleti lapjának ápril 26-iki száma közli. Az előléptetések száma a magasabb rangfokokban ezuttal felette jelentékeny. Kineveztetett ugyanis 4 altábornagy, 15 vezérőrnagy, 44 ezredes, 56 alezredes. Ezen kívül Döpfner József b. altábornagy a katonai fő-törvényszék elnöke kivétel nélkül a tiszteletbeli tábornagyi jelleget kapta.

Rudolf trónörökös ő felsége az 1. számú dzsidásezred tulajdonosává neveztetett ki.

Az ujonan alakított 14-ik számú tüzérezredhez szükséges kinevezések és áthelyezések a katonai hivatalos lapnak április közepén megjelent számában vannak közzételve, a tényleges megalakítás pedig május elején megy végbe. — A főhadnagyi és hadnagyi állomások csaknem kizárólag egyszerű áthelyezés útján, a magasabb rangfokok pedig előléptetés útján töltettek be.

Az idei brucki hadgyakorlatok első része május 5-étől 30-áig terjed Reimann dandár-tábornok parancsnoksága alatt, a második szakaszban, melynek gyakorlatai május 31-étől június 27-éig tartanak, Liebenberg báró ezredes fog vezényelni, a harmadik csoport parancsnoka Hillebrandt tábornok június 28-ától július 29-éig lesz Bruckban, az utolsó rész pedig július 23-ától augusztus 14-éig tartja gyakorlatait Milde tábornok parancsnoksága alatt.

A kadettiskolák reformja a legközelebbi iskolai évben életbe lép. E szerint a kadettiskolákba való felvétel négy reáliskolai osztály sikeres elvégzéséhez van kötve.

Kitüntetések. Fratricsevics Ignác lovassági tábornoknak, a magyar testőrség parancsnokának ötvenedik szolgálati éve betöltése alkalmából híszolgálati elismerésül ő felsége a Lipót-rend nagykeresztjét adományozta.

Nyugalomba helyezések. Kövesházi Kövess Albin tábornok-ezredes, pétervárad várparancsnok saját kérelmére nyugalomba helyeztetett és ez alkalommal a 3. osztályú vaskorona-rendet nyerte ő felségétől. Azonkívül nyugalomba vonultak szentgyörgyi Zeke Miklós ezredes, a budapesti lószorozó bizottság el-

nőke, Kadarecz Tódor őrnagy, ki a czimzetes ezredesi rangot nyerte.

Halálozások. Jósika János b. altábornagy Lembergben meghalt. Az elhunyt legfiatalabb fivére volt Jósika Sámuel bárónak, Erdély egykori udvari kancellárjának. A hatvanas években Jósika b. dandárparancsnok volt a 4. hadtestnél Lembergben. — Hadik Béla gr. ellen-tengernagy ápril 19-én elhunyt Kassán. Holttestét a homonnai családi sírboltban helyezték el.

## NEMZETI KASZINÓ.

A trónörökös ő felsége multkori fővárosunkba rándultakor újabb kifejezését adta főuraink iránti vonzalmának, midőn a kaszinó által tiszteletére adott ebédre a meghívást elfogadta — Károlyi István gróf társaságában és ennek fogatain hajtott magas vendégünk a hatvani-utcai palotába, szívélyesen üdvözölve a fogadására megjelenteket. Az ebédet, melyen ő felségének asztaltársai Károlyi István és Bombelles grófok voltak, a nagy földszinti étteremben szolgálták fel. A magas vendég láthatóan kellemesen érezte magát körünkben és többeket kintintetett megszólításával, mindannyitól a hazai közviszonyok, a kaszinó, a lovargyelet ügyei felől kérdezősködve. Kimerítő tudósítást szerzett magának májusi lóversenyekről és ígérte, hogy azok meglátogatására, mint a melyeknek ideje különben is összeesik hosszabb budapesti tartózkodásával. A fenséges vendég e látogatása a kaszinóval együtt bizonyára sokaknak fogja kedves emléket képezni.

\* \* \*

Az imént lefolyt bécsi tavaszi versenyekre számosan rándultak fel a kaszinó tagjai közül az osztrák fővárosba. Az idejű versenyek iránti nagy érdeklődést főképp az okozta, hogy a nevezések egy tekintélyes részét a magyarokéi képezték. Legkintőbb istállóink mellett több, eddig kevésbé ismert is fellépett és az, a mit a sikerről mondhatunk, valóban nagyon örvendetes. S hogy mi ily szép díjakkal térhetünk vissza Bécsből, s hogy a lótenyésztés hazánkban nemcsak főuri körünkben, hanem a birtokos osztálynál is rövid idő alatt ily magasra emelkedett, nagyrésztben a kaszinóból megindult mozgalomnak, a kaszinó folytonos anyagi áldozatainak köszönhetjük és kell is köszönnünk, mert a versenyeket nemcsak mint sportot, hanem mint tekintélyes nemzetgazdasági tényezőt is kell tekintenünk.

\* \* \*

De most már az itteni tennivalók kötik le a figyelmet. Itt vannak a májusi versenyek. Az előkészületek mind meg vannak téve, az igazgatóság és versenybíró megválasztva (Batthyány Elemér, Festetics Tasziló, Sztáray János grófok és Üchtritz Zsigmond báró; versenybíró: Degenfeld Gusztáv gróf) a nevezések száma és minősége is igen szépek, az itt tartózkodó főuri körökön kívül számíthatunk a bécsiek megígért látogatására is és így azt hisszük, hogy e versenyeknek meg lesz a maguk kedvező hatása kiállításunkra is.

## IRODALOM.

Az akadémia ez idejű nagygyűlését illetőleg elegendő, igazgatósági és ünnepélyes közlését május 26-31-ig fogja megtartani. E gyűlés teendői lesznek a pályamunkák bírálatának közzétételén új pályakérdések kintítésén, új tagok felvételén kívül az akadémia elnökének megválasztása az elhalt

gróf Lónyay Menyhért helyébe. Ugyanekkor fog Trefort Ágoston az elhunyt elnök felett emlékbeszédet tartani, dr. Fodor József pedig egy nagyobb szabású egészségügyi értekezést ad elő.

«Drégelyi emléklap» címmel Pongrácz Lajos honfoglalás alispán szerkesztésében album fog megjelenni abból az alkalomból, hogy a hős Szondi György emlékének emelt kápolnát felszentelik.

### SZÍNHÁZ.

Az operaházban Meyerber «Afrikai nő»-je került legutóbb színre az új házban először. A fényes és teljesen új kiállítás mindenkit meglepett. Az előadásnak sok sikerült, sőt fényes mozzanata volt, melyeknek tulnyomó része Turolla Emma k. a. érdeme. Melléte Maleczkyné és Biznio arattak sürti s megérdemelt tapsokat.

«Denise», az ifjabb Dumas Párisban szép sikereket aratott színműve képezi most a nemzeti színház újdonságát. A mű tárgyát — úgy mint Dumasnak csaknem minden darabjában — nem az élet és tapasztalás, hanem szerzőjének egy kedvezet bölcészeti témája szolgáltatja. A színpadi hatások nagy mestere azonban ennek a különben hálátlan tárgynak is kiváló érdeket tud kölcsönözni. A nőt teljes valójában aligha ismeri egy drámaíró, mint az ifjabb Dumas. S ennek köszönhető a darab nagy színpadi sikere ná'unk ép úgy, mint szerzője honában. A szerepek a legkittünőbb kezekben vannak és ez betetőzi a diadalt Márkus Emilia, Helvey Laura, Nagy Imre, Náday, Beresényi, mindannyiok játéka beható tanulmányról tesz bizonyosságot. Különösen a két első művész részvétel a közönség osztatlan elismerésében, a mit a «Denise» bizonyára még sokszor meg fog hozni nekik.

Feleky Miklós, a budai színházak igazgatója a nyári évadra kibérelte a gyapju-utcai színházat s abban népszínműveket és látványos darabokat fog színre hozni. Az előadásokat május elsején kezdi meg.

Rubinstein új operáját, a «Nero»-t, ápril 20-án adták először a bécsi operaszínházban. A darab technikai kiállítása fényesebb mindennél, mit valaha az osztrák főváros látott. Róma égése, Nero orgiái, melyek nagyon alkalmasak a színpadi hatásra törekvő szövegíró céljának elérésére. A nagyhirű zeneszerzőnek kevesebb jut a nagy külső sikerből, mint a mennyire számítanunk lehetett volna. A darab színrehozatalának költségei oly tetemes összeget képviselnek, minőbe még egy dalmi sem került a bécsi operában.

«Kleopatra éjszakája» cím alatt a párisi Opera Comiqueban legközelebb új operát hoztak színre, melynek pompájáról mesés dolgokat írnak a párisi lapok. Zenéjét a nemrég elhunyt Viktor Massé írta. Az első felvonás nűsi vidéket ábrázol, a második Kleopatra szobáját tárja elénk, a harmadik felvonás egy orgia, melyet Kleopatra a győztesen hazatérő Antonius tiszteletére rendez.

### MŰVÉSZET.

Az orsz. magy. képzőművészeti társulat legutóbb tartott közgyűlésén a leköszönt Ipolyi Arnold helyébe Károlyi Tibor grófot egyhangulag elnökévé választotta. A volt elnöknek hosszú és buzgó működéséért jegyzőkönyvi köszönetét és elismerését fejezte ki a társulat.

Engesszer Mátyás nemzeti zeneművészetünk egyik jeles művelője 73 éves korában jobb létre szenderült. Hosszu életének nagy részét művészetének szentelte s e téren maradandó érdemeket szerzett. A nemzeti zenedében sok éven keresztül tanított s e mellett különösen az egyházi zene terén fejtett ki nagyobb tevékenységet. Számos misét és egyházi éneket szerzett s e mellett a világi zeneköltésben is szép sikereket ért el. Temetése számos előkelő résztvevő jelenlétében ment végbe.

### N Ő V I L Á G.

Az országos kiseddóvó-egyesület ápril 26-án tartotta meg évi közgyűlését Tisza Kálmáné elnökle alatt az új városháza termében. Az egyesület elmúlt évi működéséről szóló jelentés szerint a múlt tanévben kibocsátott kiseddóvó oklevelek száma 42. A pénztári jelentésből kitűnik, hogy az egyesület pénztári maradványai december végén 12,453 forintot tett ki. A bevételek összege a múlt évben 35,131 frtot, a kiadásoké 22,678 frtot tett ki. Terjesztési célokra kiadatott 2521 frt.

Az országos nőipar-egyesület a közelmúlt napokban rendes közgyűlést tartott. Az elnök örömmel jelentette, hogy az egyesület saját helyisége már a befejezéshez közeledik s a gyűlést megnyitotta. A titkári jelentés szerint az egyesület új helyisége a VIII. ker. ősz-utca 7. szám alatt fekvő tükörházban lesz s 79,615 frtba kerül. Az egyesület a kiállításon két csoportban vesz részt, a közoktatási csoportban és kollektív kiállítással. Az intézetet ez idén 375 növendék látogatta.

Az országos nőképző-egyesület ápril végén az egyesület tanhelyiségének vizsgatermében, Veres Pálné szül. Beniczky Hermin elnökle alatt évi

rendes közgyűlést tartott. A megnyitó beszéd után az igazgatóválasztmány évi működéséről olvasta föl a titkári jelentést. Ez évben az intézetnek 295 növendéke van, kik közül 60 növendék belakó. A tanulónövendékek közül 34 tandíjmentes és többen kisebb-nagyobb kedvezményhen részesülnek, mely kedvezmény 5814 frtot képvisel. Az igazgatóválasztmány jelentésének tudomásul vétele után, a pénztári jelentés következett. Eszerint az egyesületnek iskolai bevétele 38,034 frt 50 kr., egyesületi bevétele 12,126 frt 61 kr. Összesen 50,161 frt 11 kr. Kiadása volt: iskolai 38,010 frt 7 kr és 1176 frt 80 kr egyesületi. Összesen 39,196 frt 80 kr. Az egyesület helyiségének értéke 160,000 frt és a felszerelésekbe 20,000 frt van befektetve. Az egyesület terhe 90,000 frt.

\* «Budapest a kiállítás alatt». Ily című munkát küldött be hozzánk a Dobrowsky és Franke fővárosi könyvkereskedő cég. A kiállítás alkalmából az ország minden részéből nagyszámú közönség készül a fővárosba, a főváros megtekintése és a kiállítás tanulmányozása céljából. A Dobrowsky és Franke által az országos kiállítási bizottság támogatása mellett kiadott és Gelléri Mór által több jeles író közreműködésével megjelent szerkesztett fővárosi kalauz minden látogatóra nézve nélkülözhetlen kézi könyvet képez, melyet előre megszerzve és figyelmesen átlapozgatva, mindenki bizonyos tájékozottsággal mehet a fővárosba és a kiállításba. 65 krajczár előleges beküldése mellett a kiadó cég (Budapest, egyetem-utca 2.) a művet bérmentve küldi meg a megrendelőnek. A legméglegben ajánljuk e mű előleges megszerzését a fővárosba randuló közönségnek.

Igen tisztelt előfizetőinknek a „Szemlé“-t ezután nem 1-jén és 15-ikén, hanem minden hó 10-én és 25-ikén küldjük.

A megjelenési időközök e célszerű megváltoztatásának oka az, hogy a Budapesten megjelenő igen sok folyóirat megjelenési ideje mind 1—15-ére esik s így ez időkből a főpostán sok lap torlódik össze és e körülmény gyakran okozója a lap példányok elveszésének.

Kérjük az esetleg elveszett példányok gyors reklamálását. 1885. január 1-től való t. előfizetőinknek megküldjük az addig megjelent négy számot ingyen, ha kívánságukról értesítenek.

Kiadótulajdonos: Gr. Kreith Béla.

## H I R D E T É S E K

### Deák Antal

kefé és ecsetgyáros,

Budapest, V. Nádor-utca 17.

Ajánlja a nagyérdemű közönség figyelmébe dusan berendezett saját gyártmányú üzletét.

Megrendelések kizárólagosan fenti cím alá intézendők.

Nyomdászok számára készletben tart nagymennyiségű nyomdai keféket jutányos áron.

### Steinbach Sándor

kárpitos, diszitő és butorgyáros

Budapestben,

Ferencz-József-tér 6. sz.

az Európa szállóval

és lánczhiddal szemközt.

Több száz szoba asztalos- és kárpitos-butor folytonos készletben van.

Képes árjegyzék ingyen.

Fióközlét: KECSKEMÉTEN.

Kép- és könyvedvelőknek!

### Bauer Sándor

ujjonnan berendezett ódonkönyvészetében és képkereskedésében

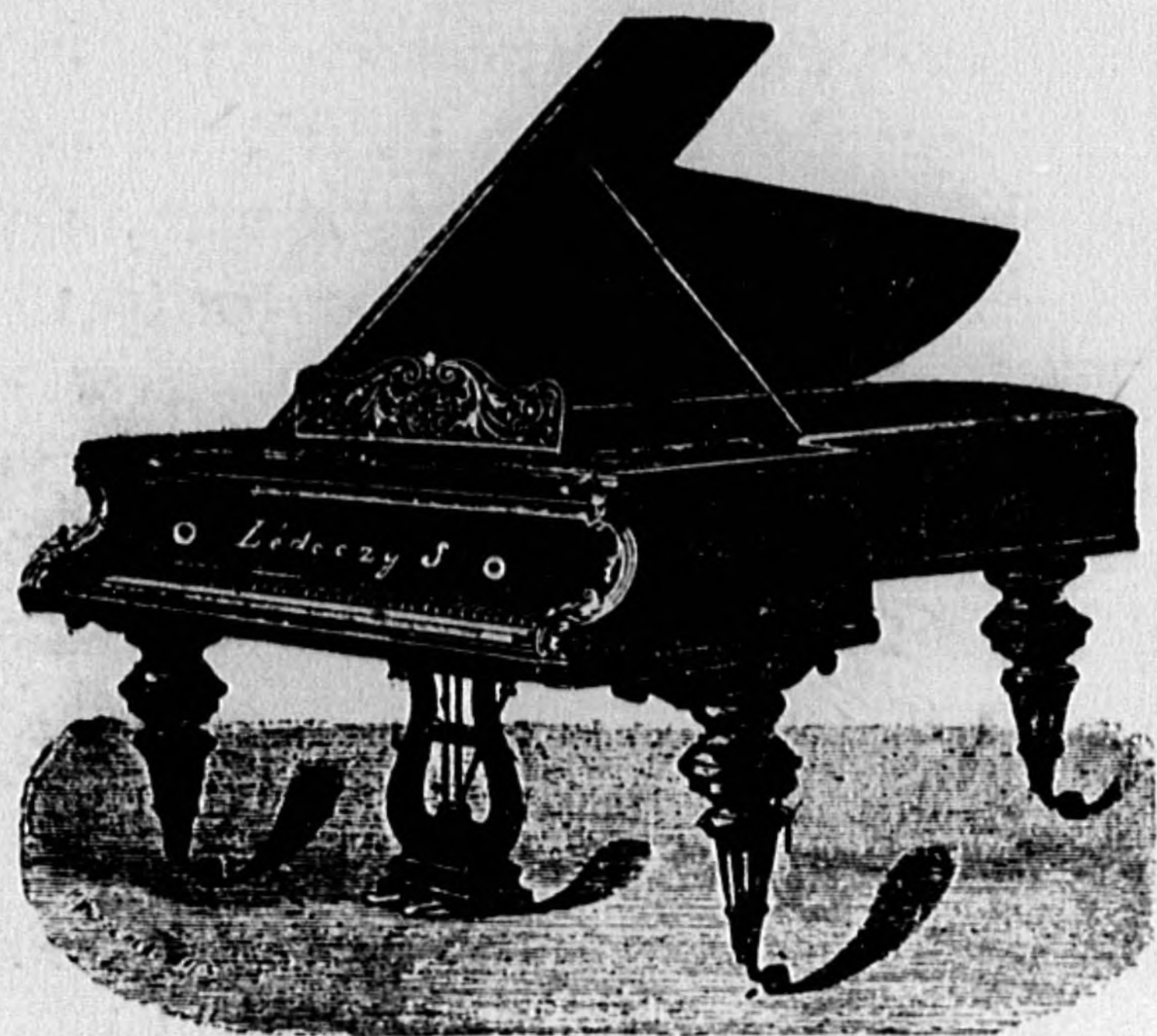
sugárut 56. sz

mindennemű könyvek, zenedarabok, valamint egész könyvtárak, továbbá olajfestmény, aquarell és kézrajzok, régi acélmetszetek és fametszetek, úgy építészeti rajzok, a lehető legjobb áron megvételnek és igen jutányosan eladatnak.

# LÉDECZY SÁNDOR

## zongoragyáros

hatvani-utca 8. szám



ajánlja a mai válogatott igényeknek megfelelő és dúsán felszerelt zongoráit a n. é. közönség becses figyelmébe. Kültöldi és saját gyártmányu hanverseny-, ugyszintén rövid u. n. stuz zongorák a legjobb minőségben és jutányos áron kaphatók. Javítások és hangolások elfogadtatnak és vidéki megrendelések a legrövidebb idő alatt pontosan teljesítettek.



Alapított  
1864-ben

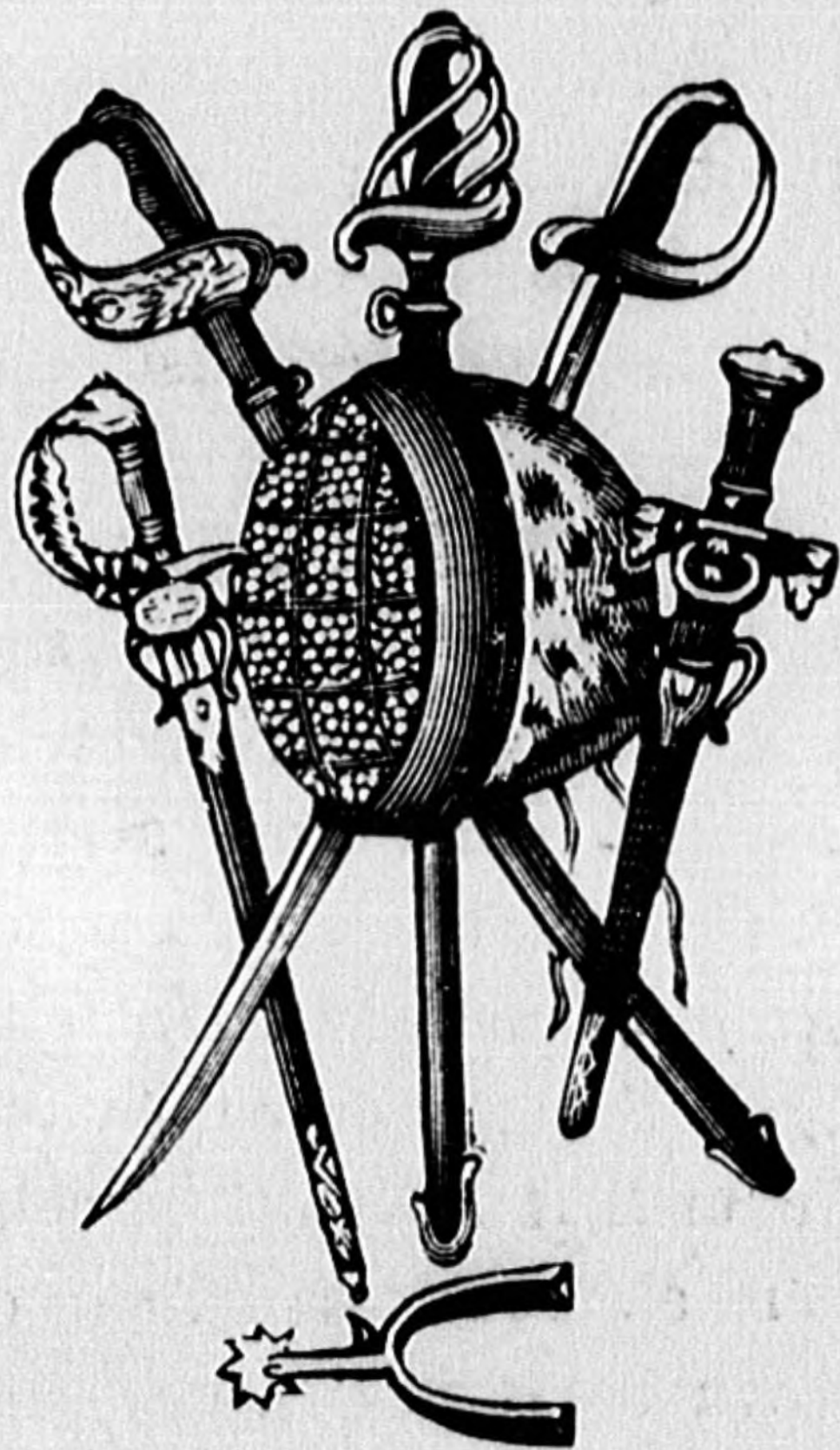


# Pacholek György

kard- és vivószer gyáros  
Budapest

Koronaherczeg(uri)-utca 10. sz.

A cs. és m. kir. lovas- és gyalogezred, m. kir. honvédelmi tisztii egyenruházati bizottság, m. kir. honvédelmi Ludovica akademia és Budapest fővárosi rendőrségnek szállítója.



## Bullanda Jakab

vállalkozó

kút- légszesz- és vízvezeték-berendezések  
műhelye:

Budapest, VII. Rottenbiller-utca 8. sz.

Vidéki megrendeléseket vagy berendezéseket elfogadok a legolcsóbb áron.

Van szerencsém ajánlani kitűnő jó és igen csinos, új szerkezetű czimbalmomat jutányos áron a n. é. közönségnek. E czimbalmok saját készítményeim. Elfogadok javításokat és kölcsönczimbalmokat is szolgálókat biztosíték mellett. — Árjegyzék ingyen és bérmentve. Viszont elárúsítók megtelevő engedményben részesülnek.

## Szerencsy István,

czimbalomkészítő.

IX. Vendel-utca 22. Budapesten.

## Zsigmondi Károly

### kocsigyáros

Budapesten, IV. ker. Muzeum-körút 21.

a nemzeti Muzeum átellenében.

# Id. Müller J.

ürmös-kivonata

Kapható:

Budapestén, IV. rostély-u. 5. sz.

tea és finom sütemény-sütődeben  
az «arany precz»-nél

valamint az előbbkelő fűszerárusoknál.

Használati utasítás

a legjobb minőségű ürmös előállítására, mely minden időben elkészíthető és az egészségnek igen hasznos.

Mint hogy legtöbb ürmöskészítők az édes anyagot musttal helyettesítik, úgy hogy az ily ürmös elvezése fejfájást és más kellemetlen bajokat okoz, minden ürmös-barátnak és nagyobb vendéglők tulajdonosainak évek óta megjobbitott.

Ürmös kivonatomat

a legmelegebben ajánlhatom.

1 itcze vörös borra 4 lat törött czukor és az ürmös-essenciából 4 kávéskanállal, hölgyeknek 1 lat czukorral több vétetik.

Ez a keverék

a legjobb és legegészségesebb ürmöst adja.

A ki egyszer essenciából készült ürmöst élvezett, soha más ürmöst nem iszik.



Vendéglő-tulajdonosok, kik ürmöst akarnak készíteni, 8 itcze borra egy palaczk essenciát és egy font törött czukrot vegyenek bele, mely a legjobb ürmöst adja.

Essenciám évek hosszaiig eltehető.

NB. Gyomor-elgyengülés, rosz étvágykor és göresöknél, 1 vagy két kanállal ezen essenciából bevéve, a legjobb hatással van.

Legújabb időben ezen essenciámmal

a hideglelés ellen

kísérletek tétettek, és mint csodálatos jó gyógyszer bebizonyult.

Utazóknak - kik olyan vidéken utaznak, hol rosz bor vagy rosz víz létezik, ezen essenciám elkerülhetlen szükséges.

Egy falusi iskolában se hiányozzék ezen essenciám midőn rendszeren a gyermekek betegségei romlott gyomortól erednek és 1 kávéskanállal ezen essenciából beadva a gyermekek segítve van.

Minden nagyobb gyári és egyéb műhelyeknek essenciámat mint kellemes gyógyszert ajánlhatom.

Essenciám egy házban se hiányozzék, különösen falun, hol orvosi segély nem oly gyorsan található.

Egy palaczk ára használati utasítással együtt 50 kr.

Legkisebb küldemény 6 palaczk.

Egy 1 itczés palaczk ára 1 frt. 80 kr.

Egy 2 itczés palaczk ára 3 frt. 50 kr.

(Utánózás végett!)

Csak azon essencia az én gyártmányom, hol a palaczkon nevem be van öntve.